

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Anna-Liisa Anni, Maret Sügis

RAHVUSVAHELISE FINANTSARUANDLUSE STANDARDI IFRS 18
KASUTUSELEVÕTMISEGA KAASNEVAD MUUDATUSED
FINANTSARUANDLUSES JA VÄLJAKUTSED STANDARDI RAKENDAJATELE

Magistritöö

Juhendajad: kaasprofessor Kertu Lääts, kaasjuhendaja Riina Alt

Tartu 2025

Oleme koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. IFRS 18 standardi muudatused ja rahvusvahelise finantsaruandluse teoreetiline raamistik..	7
1.1 IFRS 18 taust ja kehtestamise põhjused.....	7
1.2 IFRS 18 muudatused kasumiaruande struktuuris	11
1.3 Juhtkonna määratletud tulemusnäitajad	23
1.4 Muudatused seoses standarditega IAS 7, IAS 8, IAS 33 ja IAS 34.....	25
1.5 IFRS 18 rakendamise tehnilised ja sisemised protsessimuudatused.....	28
2. IFRS 18 rakendamise peamised väljakutsed ettevõtete jaoks.....	31
2.1 Uurimismetoodika ja valimi kirjeldus	31
2.2 IFRS 18 rakendamise rakendamise mõjude ja väljakutsete analüüs	34
2.2.1 Põhitegevuse määratlemise keerukus	36
2.2.2 Kursivahede kajastamine IFRS 18 raames	37
2.2.3 Avalikustamisnõuete mõju ja arvestuslik koormus	38
2.2.4 Juhtkonna määratletud tulemusnäitajad.....	40
2.2.5 Sisemiste süsteemide ja protsesside ümberkorraldamine	41
2.2.6 Ettevõtete ja audiitorite vaatenurkade erinevused IFRS 18 rakendamisel.....	42
2.2.7 Intervjuudest tulenevad soovitusel ja ettevalmistused tulevastele rakendajatele.....	44
2.3 Autorite vaade IFRS 18 eesmärkidele ja rakendamisele	45
2.4 Autorite järelused ja ettepanekud.....	48
Kokkuvõte.....	51
Viidatud allikad.....	54
Lisad.....	59
LISA 1.....	59
LISA 2.....	61
LISA 3.....	63
LISA 4.....	65
Summary	68

Sissejuhatus

Rahvusvahelised finantsaruandluse standardid (ingl *IFRS Accounting Standards*, IFRS) ja rahvusvahelised raamatupidamise standardid (ingl *International Accounting Standards*, IAS) on ülemaailmsed reeglistikud finantsaruannete koostamiseks. Nende eesmärk on tagada finantsinformatsiooni võrreldavus, usaldusvärsus ja läbipaistvus, mis omakorda toetavad investorite, finantsasutuste ja teiste aruannete kasutajate teadlikke otsuseid. Üha keerukamaks muutuv majanduskeskkonnas on finantsaruannete selgus ja võrreldavus olulisteks teguriteks, mis aitavad nende teadlike otsusteni jõuda. Ühtlustatud aruandlusstandardid võimaldavad hinnata ettevõtete majanduslikku olukorda sõltumata sellest, milline on nende asukohariik, ning loovad aluse ühtsele finantsinformatsiooni ülesehitusele.

Standard avalikustati 2024. aasta aprillis ning see kohaldub kõikidele IFRS-i rakendavatele ettevõtetele alates 1. jaanuarist 2027. Töö koostamise hetkel ei ole Euroopa Liidus IFRS 18 standard veel vastu võetud ning plaanitav rakendamise kuupäev avalikustatakse 2025. aasta teise kvartali jooksul (EFRAG, 2025), mistõttu ei ole selle standardi ennetähtaegne rakendamine veel lubatud. Tegemist on uue standardiga ja aktuaalse uurimisteamiga, mille mõju finantsaruandlusele on alles kujunemas.

Rahvusvahelise finantsaruandluse standardi IFRS 18 jõustumine toob kaasa märkimisväärseid muudatusi ettevõtete finantsaruandluses, sealhulgas kasumiaruande ülesehituses. Uus standard kehtestab senisest täpsemad kategooriad ja kohustuslikud vahesummad ning tutvustab uue teemana juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid, mis peavad olema kooskõlas ettevõtte välise kommunikatsiooniga. Kuna IFRS 18 rakendamine eeldab ettevõtelt ka sisemiste protsesside ja infosüsteemide kohandamist, on üha olulisemaks muutunud küsimus, milliseid samme tuleks astuda ettevalmistuse varajases faasis.

Magistritöö eesmärk on kaardistada IFRS 18 *Finantsaruannete esitamine ja neis avalikustatav teave* (edaspidi: IFRS 18) rakendamisest tulenevad muudatused ja väljakutsed ettevõtetele ning esitada soovitusel standardi nõuete tõhusaks täitmiseks.

Töö eesmärgi täitmiseks on autorid püstitanud alljärgnevad uurimisküsimused:

1. Milliseid peamisi muudatusi toob kaasa IFRS 18 rakendamine ettevõtete finantsaruannete esituse ja lisades avalikustatava info osas?
2. Millised on ettevõtete peamised väljakutsed IFRS 18 rakendamiseks ettevalmistumisel?
3. Milliseid soovitusi ja parimaid praktikaid saab tuua esile varajaste ettevalmistujate kogemuste põhjal, mida saaksid arvesse võtta tulevased rakendajad Eestis?

Töö eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks on autorid püstitanud järgmised uurimisülesanded:

1. Selgitada IFRS 18 standardi sisu ning välja tuua olulisemad muudatused võrreldes standardiga IAS 1;
2. Selgitada, milliseid muudatusi toob IFRS 18 rakendamine lisaks kaasa ettevõtete finantsaruandlusega seotud tegevustes;
3. Tuvastada ettevõtete kogemustel põhinevaid väljakutseid IFRS 18 rakendamisel;
4. Teha järeldusi IFRS 18 muudatuste rakendamise mõjust finantsaruandlusele ettevõtete kogemuste põhjal;
5. Koondada soovitusel Eestis tegutsevatele ettevõtetele ja parimad praktikad ettevalmistujate kogemuste põhjal.

Töö on jaotatud teoreetiliseks ja empiiriliseks osaks. Teoreetilises osas käsitletakse IFRS 18 sisu ja selle mõju finantsaruandlusele. Peamiselt keskendutakse kasumiaruande kategooriate uuele jaotusele, avalikustamise nõuete täpsustamisele, kuid samuti ka muudatustele, mis puudutavad juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid. Magistritöö pakub lisaks ka arutelu praktiliste probleemkohtade üle, millele uue standardi rakendamisel tähelepanu pöörata. Töö ei taotle lõplike tõlgenduste andmist, vaid loob aluse teadlikkuse suurendamisele ja kriitilisele mõtlemisele IFRS 18 rakendamise ettevalmistuste kontekstis. Autorid on töö teema valikul lähtunud IFRS 18 olulisusest IFRS standardeid rakendavate ettevõtete jaoks, kuna uus standard toob kaasa mitmeid olulisi muudatusi finantsaruannete koostamise osas. Kuigi IFRS 18 standard mõjutab lisaks ettevõtetele ka audiitorettevõtjaid, järelevalveasutusi ja teisi finantsaruannete kasutajaid, keskendub käesolev töö eelkõige ettevõtete vaatenurgale ning sellele, kuidas standard mõjutab nende aruandluse praktikat ja sisemisi protsesse.

Empiirilises osas toetatakse intervjuudele rahvusvaheliste ettevõtete, audiitorite ning Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindajatega, et koguda kogemuspõhist teavet standardi rakendamisega seotud praktiliste aspektide kohta. Kogutud sisend võimaldab analüüsida, kuidas on erinevad osapooled uue standardi nõuetega kohanenud ja milliseid strateegiaid on kasutatud edukaks üleminekuks. Autorite soov on pakkuda praktilist ja tulevikku suunatud ülevaadet IFRS 18 võimalikest mõjudest ning esitada soovituslik kontrollnimekiri, mis toetaks Eesti ettevõtteid standardi rakendamisel. Magistritöö on koostatud eesti keeles, kuna autorid tahavad pakkuda teemast ülevaadet kohalikul tasandil ja täita vajadus eestikeelse

materjali järele. 2025. aasta aprilli seisuga puuduvad avalikult kättesaadavad eestikeelsed materjalid IFRS 18 kohta ning varasemates magistritöodes seda teemat käsitletud ei ole.

IFRS 18 standardi loomise peamiseks ajendiks oli vajadus tõsta kasumiaruande struktuuri läbipaistvust ning muuta ettevõtete esitatav finantsinformatsioon veelgi usaldusväärsemaks ja sidusamaks juhtimisaruandlusega. Eelkõige puudutab see juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid, mille kaudu antakse hinnanguid ettevõtte tulemuslikkusele väljaspool tavapäraseid tulemusnäitajaid.

Käesolev töö aitab kaasa nii akadeemilisele kui ka praktilisele arutelule seoses uue standardiga. Töö tulemused on olulised nii finantsaruandluse koostajatele, audiitoritele, järelvalveasutustele kui ka teistele aruannete kasutajatele, kelle tegevust IFRS 18 tulevikus mõjutab.

Autorid avaldavad tänu juhendajatele Kertu Lääts ja Riina Alt meeldiva koostöö ja panuse eest ning intervjuudes osalenud ettevõtteid, audiitoreid ja Eesti Raamatupidamise Toimkonna liiget.

Märksõnad: IFRS 18, rahvusvahelised finantsaruandluse standardid, avalikustamisnõuded, finantsaruanded, finantsarvestus.

Teaduseriala kood: S192 Raamatupidamine.

1. IFRS 18 standardi muudatused ja rahvusvahelise finantsaruandluse teoreetiline raamistik

1.1 IFRS 18 taust ja kehtestamise põhjused

Finantsaruannete eesmärk on edastada ettevõtte majanduslikust olukorrast usaldusväärset ja asjakohast teavet, mis võimaldab aruannete kasutajatel teha informeeritud otsuseid. Sellised kasutajad on näiteks investorid, krediitiasutused, järelevalveasutused, kliendid, tarnijad ja teised sidusrühmad. Kvaliteetne finantsaruandlus toetab ressursside tõhusat jaotamist ja riskide hindamist, muutes ettevõtte tegevuse läbipaistvamaks. Finantsaruandluse kvaliteeti määravad tegurid hõlmavad muu hulgas info usaldusväärsust, arusaadavust, võrreldavust ja õigeaegsust (Kaawaase, Nairuba, Akankunda & Bananuka, 2021). Kaasaegsed finantsaruandlusstandardid, sealhulgas IFRS, on loodud selleks, et tagada globaalselt võrreldav ja läbipaistev finantsinformatsioon. Standardite rakendamine aitab vähendada info esitamise viiside varieeruvust ning tugevdab finantsaruannete kasutajate usaldust finantsandmete vastu (Roszkowska, 2020). IFRS 18 standardi avaldamine tähistab uut etappi rahvusvahelises finantsaruandluses ja selle eesmärgiks on suurendada aruandluse kasutajate informeeritust ja vähendada võimalusi subjektiivseteks tõlgendusteks finantstulemuste esitamisel.

Traditsiooniliselt on raamatupidamist defineeritud kui protsessi, mille käigus mõõdetakse ja esitatakse majanduslikku informatsiooni, et toetada otsustusprotsessi nii ettevõtte siseselt kui ka väliselt. Raamatupidamine on ettevõtete jaoks kriitilise tähtsusega, kuna selle näol ei ole tegemist vaid tehnilise tegevusega, vaid see hõlmab endas ka sotsiaalset praktikat, mis mõjutab erinevate ettevõtete toimimist. Lisaks mõjutab raamatupidamine ka otsuseid, mida teevad kättesaadava informatsiooni alusel erinevad huvitatud osapooled ja aruannete kasutajad. Raamatupidamine ei piirdu ainult finantsandmete kogumise ja aruannete koostamisega, vaid mängib kesksel rollil ka ettevõtete läbipaistvuse ja jätkusuutlikkuse tagamisel. Täpne ja süsteemne raamatupidamine võimaldab ettevõtetel jälgida oma finantsseisundit, optimeerida ressursikasutust ning teha sellest lähtuvalt teadlikke juhtimisotsuseid. Lisaks sellele aitab see maandada riske ning täita regulatiivseid nõudeid. Usaldusväärne finantsaruandlus on oluline ka investoritele, krediitiasutustele ja järelevalveasutustele, võimaldades neil hinnata ettevõtete majanduslikku olukorda ja potentsiaalseid tulevikuperspektiive. (Carnegie, Parker & Tsahuridu, 2020)

Rahvusvahelise Raamatupidamisstandardite Nõukogu (ingl *International Accounting Standards Board*, IASB) eesmärgiks on kehtestada rahvusvahelisi raamatupidamisstandardeid, mida saaks rakendada erinevates õigussüsteemides ja

majanduslikes keskkondades (Prather-Kinsey, De Luca, & Phan, 2022). Kuna standarditel on palju erinevaid kasutajaid ja huvitatud osapooli nagu ettevõtted, investorid, järelvalveasutused ning audiitorid, siis on ühise raamistiku loomine keeruline ülesanne. Samas on ajalooliselt ilmnenu, et riigid ei rakenda IFRS-i standardeid alati täpselt samamoodi. Euroopa Liit on teatud juhtudel IFRS standardeid enne nende heakskiitmist muutnud, näiteks modifitseeriti IAS 39 *Finantsinstrumentide kajastamise ja mõõtmine* standardit (Camfferman & Zeff, 2018).

Rahvusvahelised finantsaruandluse standardid on olulised ka finantsilise kaasatuse vaatenurgast. IFRS rakendamine aitab suurendada usaldusväarsust ja läbipaistvust finantsüsteemis, kuna IFRS vähendab info asümmeetriat finantsaruannete koostajate ja finantsaruandluse kasutajate vahel. IFRS kohustuslikud avalikustamisnõuded aitavad vähendada tajutud korrupsiooni, kuna aruandluse läbipaistvus piirab ebaetiliste praktikate võimalikkust. (Taylor, Osei-Tutu & Awuye, 2024)

Institutsionaalse teooria kohaselt on IFRS kasutuselevõtmine ettevõtte jaoks tavaliselt ajendatud normatiivsest ja juriidilisest survest, kuid vahel ka eesmärgiga suurendada oma aruandluse usaldusväarsust ja seeläbi üldist mainet. Sidusrühmade teooria kohaselt kujundavad aruannete kasutajad ootused, millele standardite rakendamine vastata püüab. (Ali, Ananzeh & Al-Adeem, 2023)

IFRS standardite kasutuselevõtt on oluliselt parendanud globaalset finantsaruandlust, suurendades finantsaruannete võrreldavust, läbipaistvust ja järjepidevust erinevate rahvusvaheliste ettevõtete ning kapitaliturgude vahel (Yang, 2025). Finantsaruannete esitusviisi ja avalikustamise nõuete areng on tihedalt seotud IASB ja Rahvusvaheliste Raamatupidamisstandardite Nõukogu (ingl *Financial Accounting Standards Board*, FASB) püüdlustega ühtlustada rahvusvahelisi raamatupidamisstandardeid ning parandada nende põhjal tehtavaid otsuseid. Rahvusvaheline standardite muutmise protsess sai alguse 2001. aastal, kui IASB ja FASB alustasid finantsaruandluse parendamise projektiga, mille eesmärk oli muuta aruandlus paremini võrreldavaks ja kasulikuks investoritele ning teistele huvitatud osapooltele. Selle projekti üheks olulisemaks punktiks sai 2008. aasta aruteludokument *Esialgsed seisukohad finantsaruannete esitusviisi kohta* (ingl *Discussion Paper: Preliminary Views on Financial Statement Presentation*), mis tõi välja vajaduse standardiseerida finantsaruannete esitamise struktuuri ning täpsustada, kuidas erinevaid finantsnäitajaid tuleks koondada või eristada (IASB, 2008).

2010. aastal jõudsid IASB ja FASB oma koostöö tulemusena välja Finantsaruannete esitamise (ingl *Financial Statement Presentation*) projektini, mille raames avaldati ka

Mustand avaliku arutelu eelnõust (ingl *Staff Draft of Exposure Draft*) (IASB, 2010). Selle dokumendi eesmärk oli parandada kasumiaruande, rahavoogude aruande ja finantsseisundi aruande struktuuri, lisades kohustuslikud kategooriad nagu ärikasum ning investeerimis- ja finantseerimistegevusest tulenevad rahavood (IAS Plus, 2010). Vaatamata selle edenemisele peatati projekt 2010. aastal kuna leiti, et see vajab põhjalikumat analüüsi ja täiendamist (IASB, 2010).

2016. aastal käivitas IASB uue finantsaruannete täiustamise algatuse nimega Parem kommunikatsioon seoses finantsaruannetega (ingl *Better Communication in Financial Reporting*), mis keskendus aruandluse läbipaistvuse parandamisele (IFRS Foundation, 2017). Selle algatuse peamine eesmärk oli muuta finantsaruanded selgemaks ja loetavamaks, vähendades seal sisalduvat ebavajalikku teavet ning struktureerides aruandlust viisil, mis lihtsustaks aruannete lugemist ja omavahelist võrdlemist. 2018. aastal alustati Põhiaruanded projektiga, mis keskendus kasumiaruande struktuuri ja oluliste näitajate paremale määratlemisele. Selle projekti käigus täpsustati kasumiaruande esitusviisi ning lisati uued kohustuslikud vahesummad (IASB, 2018).

Parema kommunikatsiooni algatuse tulemusel töötati välja IFRS 18, mis keskendub eelkõige finantstulemuste aruande ehk kasumiaruande, kuid ka muude finantsaruannete paremale struktureerimisele. IFRS 18 eesmärk on muuta finantsaruanded võrreldavamaks ja vältida mitmeti tõlgendatavaid finantsnäitajaid, mida erinevad ettevõtted esitavad erinevalt (Baksaas & Stenheim, 2019).

9. aprillil 2024 avaldas IASB uue rahvusvahelise raamatupidamisstandardi IFRS 18. IFRS 18 kohaldub aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2027 või hiljem. Ettevõtetel on võimalus vabatahtlikult standardit rakendada ka enne kohustuslikku kuupäeva, kuid seda alles pärast standardi vastu võtmist Euroopa Liidus. Standardi esmakordsel rakendamisel tuleb ettevõtetel järgida uusi nõudeid ka esimese rakendamise aasta vahearuanetes, juhul kui need ettevõttele kohalduvad. Samuti on kohustus tagasiulatuvalt muuta varasemate perioodide finantsaruandeid, et tagada aruandeperioodide võrreldavus. See tähendab, et eelneva aruandeaasta finantsandmed tuleb kohandada vastavalt IFRS 18 põhimõtetele, järgides IAS 8 *Arvestuspõhimõtted, raamatupidamislike hinnangute muutused ja vead* välja toodud reeglistikku. (Project Summary, 2024)

IFRS 18 kehtestamine peegeldab rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite üldist arengut suunas, mis suurendab ettevõtete finantsaruannete võrreldavust ja selgust. Ajalooliselt on finantsaruandluse praktika olnud väga varieeruv ning ettevõtetel on olnud märkimisväärne vabadus kujundada oma aruandeid sellisel viisil, mis võib piirata investorite

ja teiste aruande kasutajate võimalusi ettevõtte tegeliku majandusliku olukorra hindamisel. Üks peamisi IFRS 18 kehtestamise põhjuseid on vajadus ühtlustada finantsnäitajate esitusviisi ning vähendada finantsaruandluse subjektiivsust. Varasemad standardid, nagu IAS 1 *Finantsaruannete esitamine*, andsid ettevõtetele võimaluse teatud aspektides kujundada finantsaruandeid vastavalt oma äranägemisele, mis põhjustas erinevusi aruannete esitamisel ja takistas andmete võrreldavust. IFRS 18 omakorda seab selgemad nõuded, vähendades subjektiivsust finantsaruandluses ja tagades, et ettevõtete finantstulemusi saab paremini analüüsida ja omavahel võrrelda. (Kvifte, 2024)

IFRS standardite uuenduste peamine eesmärk on tagada globaalne ühtsus finantsaruandluses, kuid ka tehnoloogiline ja digitaalne majanduse areng, mis on suurendanud vajadust täpsemate ning kergemini analüüsitavate finantsandmete järele. Raamatupidamisstandardid peavad muutuma, et nende abil oleks võimalik kajastada kaasaegseid ärimudeleid ja käia kaasas finantsturgude globaliseerumisega. (Blessing, 2024)

IASB on viimasel aastakümnel suunanud oma tähelepanu raamatupidamisandmete selgemale ja kergemini mõistetavale esitusviisile. IFRS 18 töötati välja asendamaks standardit IAS 1, mis oli ajale jalgu jäänud ning sisaldas liiga üldiseid põhimõtteid, mis võimaldasid erinevatel ettevõtetel finantsandmeid esitada subjektiivsetest soovidest lähtuvalt. IFRS 18 kehtestamisega tunnistatakse IAS 1 kehtetuks. IFRS 18 kehtestab täpsemad reeglid finantsandmete esitamiseks, et vältida olukordi, kus ettevõtted kasutavad subjektiivseid kategooriaid või esitavad andmeid viisil, mis ei pruugi olla arusaadav erinevatele järelvalveasutustele. Regulatiivsed asutused, nagu näiteks Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ingl *European Securities and Markets Authority*, ESMA) ja muud riiklikud finantsjärelevalve asutused, on üha enam nõudnud standardiseeritud andmestruktuure, et parandada finantsaruandluse usaldusväärsust ja võrreldavust. (Kvifte, 2024).

Oluline on märkida, et rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite rakendamisel võivad erinevatel osapooltel, nagu ettevõtetel ja audiitoritel, kujuneda erinevad arusaamad ja lähenemised. See tuleneb asjaolust, et standardite sõnastus jätab sageli ruumi professionaalsele hinnangule ning kontekstipõhiste tõlgendustele. Ehkki IFRS 18 on käesolevas töös kesksel kohal, ei ole see nähtus piiratud ainult selle konkreetse standardiga. Erinevad arusaamad ja erinevused praktikates on eelnevalt tekkinud ka teiste IFRS standardite rakendamisel. Sellised vaatenurkade erinevused on autorite hinnangul vältimatud ning need toovad esile vajaduse arutelu järele ettevõtete ja audiitorite vahel, et tagada aruandluse järjepidevus ja usaldusväärsus.

1.2 IFRS 18 muudatused kasumiaruande struktuuris

IASB kehtestas IFRS 18 eesmärgiga parandada finantsaruannete võrreldavust ja läbipaistvust (IFRS Foundation, 2024). Tulude ja kulude klassifitseerimise ning nende kajastamise aluseks kasumiaruandes on äritegevuse määratlemine. IFRS 18 loob senisest struktureerituma ülesehituse, kus olulist rolli mängib ettevõtte põhitegevuse hindamine. IFRS 18.49 kohaselt on kaks määratletud põhitegevusala, mille olemasolu mõjutab, kuidas tulusid ja kulusid liigitatakse. Ettevõtte peab seega hindama, kas nende põhitegevus on seotud finantseerimisteenuste pakkumisega, nagu näiteks pankadel, või investeerimisega erinevatesse varadesse, nagu näiteks kinnisvara investeringutega tegelevatel ettevõtetel. Punkti 18.B30 kohaselt võib ettevõttel olla mitmeid erinevaid põhitegevusi, mille puhul peab ettevõtte andma hinnangu, kas üks või mitu neist on seotud finantseerimisteenuste pakkumisega või varadesse investeerimisega. Olukordades, kus ettevõtte tegevus hõlmab üht või mõlemat nimetatud määratletud põhitegevusala, tuleb see osa tuludest ja kuludest, mis muidu liigitataks investeerimis- või finantseerimistevõtmiseks, klassifitseerida hoopis äritegevuse alla. IFRS 18.B33 sätestab, et põhitegevuse määramine ei tohiks olla vaid eeldus, vaid peab tuginema faktilistele asjaoludele. Faktilised asjaolud omakorda võivad tugineda näiteks erinevatele vahesummadele, mida ettevõtte kasutab, või IFRS 8 *Tegevussegmentid* alusel esitatud segmentiaruannetele, kus iga ärisuund võib olla eraldiseisev aruandeselement. IFRS 18.B37 alusel on oluline pidada ka silmas, et hinnang põhitegevuse kohta tehakse aruandva üksuse tasemel ja kontsernide puhul ei mängi seega rolli, milline on näiteks tütarettevõtete põhitegevus. (EY, 2024)

Antud muudatused viitavad IFRS standardite arengusuunale, kus rõhk ei ole enam vaid kajastatavatel summadel, vaid ka nende loogilisel ülesehitusel ja andmete võrreldavusel. Autorite hinnangul on see oluline peamiselt investorite ja finantsaruannete andmeid kasutatavate analüütikute seisukohast, kes vajavad järjepidevat ja struktureeritud informatsiooni otsuste tegemiseks. Võrreldavuse suurenemine võib teisalt aga olla väljakutseks ettevõtetele, kelle senised aruandluspraktikad on olnud paindlikud ja suunatud rohkem sisemisele kasutusele.

Üks oluline muudatus, mida IFRS 18 endaga kaasa toob, on kasumiaruande uus kategooriate jaotus, mille kaudu ühtlustatakse finantsaruannete ülesehitust ja vähendatakse aruandluse subjektiivsust. Varasema IAS 1 standardi kohaselt oli ettevõtetel suurem vabadus oma kasumiaruannet struktureerida, kuid see põhjustas olulisi erinevusi esitusviisides, mistõttu oli ettevõtete finantstulemuste võrdlemine keeruline. IFRS 18 eesmärgiks on sellele lahendusena kehtestada konkreetsed kategooriad, mille alla kõik kasumiaruandes esitatavad

tulud ja kulud peavad kuuluma. Uus IFRS 18 kasumiaruande kategooriate jaotus aitab paremini struktureerida ettevõtte majandustegevust ja jaotada selle põhikomponente läbipaistvamalt. Lisaks kategooriate jaotusele kehtestab IFRS 18 kaks kohustuslikku vahesummat, mis on olulised investorite ja analüütikute jaoks, ärikasum või -kahjum ja kasum või -kahjum enne finantseerimiskulusid ja tulumaksu. (PWC, 2024)

IFRS 18.47 määratleb kasumiaruande viis peamist kategooriat, milleks on äritegevuse-, investeerimise-, finantseerimise-, tulumaksu- ja lõpetatud tegevusvaldkondade kategooria, mis on täiendavalt esitatud joonisel 1.

Äritegevuse kategooria (IFRS 18.52 ja 18.B42) Tulud ja kulud, mida ei liigitata teistesse kategooriatesse.
Ärikasum või -kahjum
Investeerimise kategooria (IFRS 18.53-54 ja 18.B43-49) Tulud ja kulud (nagu on täpsustatud IFRS 18.54):
<ul style="list-style-type: none"> • investeeringutelt sidusettevõttesse, ühisettevõttesse ja konsolideerimata tütarettevõttesse, • rahalt ja raha ekvivalentidelt, • muudelt varadelt, mis genereerivad tulu iseseisvalt ja suures osas majandusüksuse muudest ressurssidest sõltumatult.
Kasum või kahjum enne finantseerimiskulusid ja tulumaksu
Finantseerimise kategooria (IFRS 18.59-64 ja 18.B50-B58)
<ul style="list-style-type: none"> • Tulud ja kulud (nagu on täpsustatud IFRS 18.60) kohustistest, mis tulenevad tehingutest, mis hõlmavad ainult rahastamise kaasamist. • Intressitulud ja -kulud ning intressimäärade muutustest tulenevad tulud ja kulud (nagu on täpsustatud punktis IFRS 18.61) kohustistest, mis tulenevad tehingutest, mis ei hõlma ainult rahastamise kaasamist.
Tulumaksu kategooria (IFRS 18.67)
Lõpetatud tegevusvaldkondade kategooria (IFRS 18.68)
Kasum või kahjum

Joonis 1. Tulude ja kulude liigitus kasumiaruandes majandusüksuse puhul, millel ei ole määratud põhitegevust

Märkus: IFRS 18 sätestab ka nõuded selle kohta, kuidas liigitada kasumiaruande kategooriatesse valuutakursivahed (IFRS 18.B65-B69) ning tuletisinstrumentide ja määratud riskimaandamisinstrumentide kasum või kahjum (IFRS 18.B70-B76).

Allikas: Autorite koostatud IFRS 18 Illustrative Examples joonis 2 põhjal (IFRS 18 Illustrative Examples, 2024)

Ärikasum või -kahjum, mis on uus standardiseeritud kasumi või -kahjuminäitaja, annab selgema ülevaate ettevõtte põhitegevuse tulemuslikkusest. Kasum või kahjum enne finantseerimiskulusid ja tulumaksu võimaldab analüüsida ettevõtte kasumit või kahjumit enne finantseerimisotsuste mõju. Mõlema vahesumma peamiseks eesmärgiks on vältida ebaselgeid või moonutatud kasumi või -kahjuminäitajaid, mida ettevõtted on varasemalt kasutanud oma finantstulemuste soodsamas valguses esitamiseks. Uute kohustuslike vahesummade kehtestamine võib esmapilgul tunduda vaid tehnilise muudatusena, kuid sellel on oluline mõju ka ettevõtte kommunikatsioonile. Ettevõtetel on vähem tõlgendamisruumi finantstulemuste esitlemiseks ja seega kujundamiseks läbi mittestandardsete summade, mis omakorda suurendab finantsaruannete usaldusväärsust. Samas võib see aga piirata juhtkonna paindlikkust rõhutada just neid finantsnäitajaid, mis on konkreetse ärimudeli seisukohalt olulised.

Äritegevuse kategooria sisaldab ettevõtte põhitegevusest saadud tulusid ja sellega seotud kulusid ning hõlmab tegevusi, mis on seotud ettevõtte põhitegevuse toimimisega, olenemata sellest, kas need on seotud toodete või teenuste müügiga. Äritegevuse kategooria loob selgema arusaama ettevõtte tegelikust kasumlikkusest ilma finants- ja investeerimistegevuse mõjudeta. Investeerimise kategooria hõlmab kasumeid ja kahjumeid, mis tulenevad investeringutest ja varade ümberhindlusest. See aitab paremini eristada ettevõtte äritegevusest sõltumatuid investeerimisotsuseid ja nende mõju kasumiaruandele. (EY, 2024)

Finantseerimise kategooria sisaldab laenukulude kajastamist, sealhulgas intressikulu ja muid finantseerimistegevusega seotud kulusid. Selles kategoorias esitatakse ka finantsvõimenduse mõju ettevõtte tulemustele. Tulumaksu kategooria hõlmab ettevõtte maksustamisega seotud kulusid, sealhulgas edasilükkunud tulumaksu ja maksusoodustuste arvestust ning annab täpsema ülevaate maksukohustuste mõjust ettevõtte kasumile. Lõpetatud tegevusvaldkondade kategooria alla kuuluvad kõik tulud ja kulud, mis on seotud müügiks määratud varadega või lõpetatud äritegevusega, vastavalt standardile IFRS 5 *Müügiks hoitavad põhivarad ja lõpetatud tegevusvaldkonnad*. (KPMG, 2024)

Peamised erinevused IFRS 18 ning IAS 1 vahel on esitatud tabelis 1.

Tabel 1

IFRS 18 ja IAS 1 erinevused

Kriteerium	IAS 1 nõue	IFRS 18 nõue
Kasumiaruande kategooriate jaotus	Paindlik ja ettevõtetel võimalik ise määratleda	5 kindlaks määratud kategooriat
Ärikasumi definitsioon	Selge määratlus puudub	Selgelt määratletud ja kohustuslik
Ebaregulaarsed tulud ja kulud	Selged nõuded puuduvad	Kohustuslik eraldi avalikustada
Juhtkonna määratletud tulemusnäitaja	Puudub	Kohaldamise korral kohustuslik avalikustada
Kohustuslikud vahesummad	Pole standardiseeritud	Kohustuslikud ja standardiseeritud

Märkus: IFRS 18 ja IAS 1 peamised erinevused

Allikas: Autorite koostatud IFRS 18 ja IAS 1 põhjal

Antud erinevuste kaardistamine aitab hinnata, millised IFRS 18 nõuded eeldavad ettevõtetelt struktuurseid muudatusi ja millised kujutavad endast pigem täpsustusi senises praktikas. Näiteks ärikasumi kohustuslik määratlemine võib tähendada vajadust kontoplaani ja mõõdikute ümberhindamiseks, samas kui tulumaksu kategooria säilitamine olemasoleval kujul ei too kaasa suuri sisulisi muudatusi.

IFRS 18.52 kohaselt on äritegevuse kategooria oma olemuselt n.ö jääk-kategooria, mille alla kategoriseeritakse kõik tulud ja kulud, mida ei ole esitatud teistes kategooriates. Antud kategooria tagab seega, et ettevõtte põhitegevusega seotud kirjed on kajastatud äritegevuse all ning muud kategooriad käsitlevad spetsiifilisemaid kirjeid. Äritegevuse kategooria alla koondatakse ka sellised kirjed, mis oma olemuselt ei vasta investeerimis-, finantseerimis-, tulumaksu- ega lõpetatud tegevuste kategooria reeglitele ning mida ei ole seeläbi võimalik teiste kategooriate all kajastada. Kuna ettevõtted peavad kasumiaruandes välja tooma kõik aruandlusperioodil tekkinud tulud ja kulud, siis on äritegevuse kategooria all ka ühekordselt esinevad ja ebaregulaarsed kulud. Näiteks, kui ettevõtte tegeleb tootmisega ning tooraine turuhind langeb alla selle soetusmaksumuse, võib sellest lähtuvalt tekkida vajadus varude allahindamiseks ning sellisel juhul kajastuks allahindlus äritegevuse kategoorias. IFRS 18 kohaselt on kohustuslik äritegevusega seotud tulud ja kulud koondada vahesummana, mida esitatakse kasumiaruandes kui äritegevuse kasum või kahjum. Ärikasumi (-kahjumi) rida on juba täna esitatud paljude ettevõtete kasumiaruannetes, kuid uue standardi kohaselt hakkavad sellele rakenduma konkreetsemad nõuded, näiteks ei ole

IFRS 18 kohaselt lubatud näidata äritegevuse kategooria all kapitaliosaluse meetodil kajastatud sidus- ja ühissettevõtjate kasumit või kahjumit. (EY, 2024)

Investeeringu kategooria hõlmab sellistelt varadelt teenitavaid tulusid ja kulusid, mis on iseseisvad ja eraldatud ettevõtte teistest varadest. Antud kategooria aitab aruande kasutajatel analüüsida ja võrrelda investeeringutega seonduvaid tulusid ja kulusid eraldiseisvalt, kuna annab võimaluse eraldada igapäevaste tegevuste läbi teenitud tulud ja tasutud kulud konkreetsetest investeeringutegevustest. Ettevõtte bilansis võib olla finantsvarasid, nagu raha ja rahalähendid, samuti investeeringud omakapitali- ja võlainstrumentidesse, mis genereerivad ettevõtte põhitegevusest sõltumatult tulusid ja kulusid. IFRS 18 kohaselt tuleb sellistest varadest tulenevad tulud ja kulud kajastada investeeringu kategooria all. Siia kategooriasse kuuluvad ka tulud ja kulud investeeringutelt, mis on seotud näiteks investeeringutega sidus- ja ühissettevõtjatesse ning konsolideerimata tütarettevõtjatesse. IFRS 18.54 ja 18.B47 kohaselt tuleb antud kategooria all näidata tulusid, mis on otseselt seotud investeeringutega. Näiteks kuuluvad siia alla intressitulud, mis on seotud võlakirjadega investeeringuga, omakapitali instrumentidega seonduvad dividenditulud, kinnisvarainvesteeringute pealt teenitavad renditulud ja kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtuse muutused. Sellist liiki tulud näitavad tüüpiliselt ettevõtte võimekust teenida tulusid täiendavalt oma igapäevasele põhitegevusele. (KPMG, 2024)

Kõik ettevõtted, hoolimata sellest, kas nende põhitegevuse hulka kuulub investeeringu või mitte, peavad kasumi- ja kahjumi, mis on saadud kapitaliosaluse meetodil kajastatud investeeringutelt sidus- ja ühissettevõtjatesse ning konsolideerimata tütarettevõtjatesse, esitama investeeringu kategooria all vastavuses punktiga IFRS 18.55. Lisaks on lubatud eristada tulusid ja kulusid, mis on seotud kapitaliosaluse meetodiga ning mille kohaselt saab sellist liiki kirjeid eristada mitmeks täpsemaks alamkirjeks. Kirjete täpsem eristamine annab kasutajatele võimaluse saada täpsem ülevaade nende olemuse kohta. IFRS 18.54 sätestab, et tehingukulud ja -tulud, mis on otseselt seotud investeeringute soetuse või müügiga, tuleb liigitada investeeringutegevuste alla. Siia hulka arvestatakse näiteks juriidilised kulud, mis on seotud tehingu sõlmimisega. Sama punkti kohaselt kuuluvad siia alla ka nende varadega seotud tulud ja kulud, mis tekivad algse arvele võtmise ja edasise kajastamise tulemusena, nagu näiteks vara väärtuse langus või ümberhindlus. Siin käsitletakse ka õiglases väärtuses hinnatavate finantsvarade realiseerimata kasumeid ja kahjumeid. (EY, 2024)

Finantseerimise kategooria sätestab konkreetse jaotuse tulude ja kulude jaoks, mis on seotud ettevõtte finantskohustiste ning kapitalistruktuuriga. Selle kategooria eesmärk on anda aruande kasutajatele ülevaade ettevõtte kapitalibaasist ning sellega seotud finantskuludest ja tuludest, mida ettevõtte kasutab selle haldamiseks. Finantseerimistegevustest tulenevad tulud ja kulud esitatakse eraldiseisvalt äritegevusest ning investeerimistegevustest. Finantseerimise kategooria sisaldab kõiki finantskohustistelt tekkivaid tulusid ja kulusid, nagu näiteks intressikulud ning finantskohustiste õiglase väärtuse muutusest tulenevad kasumid või kahjumid. Kategooria aitab aruande kasutajatel eristada äritegevuse tulususest ettevõtte finantseerimisstruktuuri. IFRS 18 kohustab eraldama finantskulusid tulumaksust, andes taaskord kasutajatele võimaluse analüüsida finantskulusid eraldiseisvalt. (IFRS 18.59, IFRS 18.60)

IFRS 18 kohaselt peavad kõik ettevõtted rakendama finantseerimise kategooriat hoolimata sellest, milline on nende finantseerimisstruktuuri ülesehitus. Kas ettevõtte kasutab peamiselt omakapitaliga finantseeringuid, võõrkapitaliga finantseerimist või nende mõlema kooslust, ei mängi IFRS 18 kontekstis suurt rolli, kuna erinevatel juhtudel tuleb kajastada sellist laadi tulud ja kulud käesoleva kategooria all. Näiteks tuleb finantseerimise kategooria all näidata intressikulusid, mis on seotud pikaajaliste- või lühiajaliste laenudega. Lisaks tuleb antud kategoorias kajastada kõik finantstulud nagu näiteks intressitulud, mis tulenevad intressimäärade muutustest, et saada terviklik ülevaade ettevõtte finantseerimistuludest. Finantskohustistest tulenevaid valuutakursi erinevusi tuleks käsitleda kui finantseerimisega seonduvaid tulusid ja kulusid ning neid ei tohiks näidata äritegevuse- või investeerimise kategooriate all. Selle abil on aruande kasutajatel võimalik saada ülevaade valuutakursi kõikumisest tulenevatest tuludest ja kuludest ning jälgida nende mõju ettevõtte finantskohustistele lisades aruandele läbipaistvust. (EY, 2024)

IFRS 18 poolt määratletud kategooriate täpsustamine vähendab senist finantsandmete mitmeti tõlgendatavust, kuid samas tekitab küsimusi nende ühtse rakendamise kohta erinevates sektorites. Autorite hinnangul on kriitilise tähtsusega selge piiritus äri-, investeerimis- ja finantseerimistegevuse vahel, mis praktikas sõltub ettevõtte ärimudelist ja võib seetõttu varieeruda. Lisaks on oluline mõista, kuidas selline struktuurne ümberkorraldus mõjutab ettevõtete sisemisi infosüsteeme ja aruandlusega seonduvaid protsesse.

IFRS 18.67 kohaselt peavad ettevõtted määrama kõik maksudega seonduvad tulud ja kulud tulumaksu kategooria alla, kuigi tegemist ei ole IFRS 18 kohaselt uue kategooriaga. See lähenemine on vastavuses ka standardiga IAS 12 *Tulumaks*. Sama kategooria alla tuleb klassifitseerida ka sellega seotud valuutakurssidest tingitud tulud ja kulud. IASB rõhutab, et

kuigi tulumaksu kategoorial ei ole konkreetseid kohustuslikke vahesummasid, siis kasutavad juba praegu paljud ettevõtted kirjet kasum või kahjum enne tulumaksu, juhul kui see neile kohaldub. (PWC, 2024)

IFRS 18 kohaselt peab ettevõtte kajastama lõpetatud tegevusvaldkondadega seonduva informatsiooni lõpetatud tegevusvaldkondade kategooria all. Sarnaselt tulumaksu kategooriale ei ole ka lõpetatud tegevusvaldkondade kategooria puhul kohustuslik avalikustada vahesummasid. (IFRS 18.68)

IFRS 18 rakendamine tähendab ettevõtetele olulisi muudatusi, sealhulgas raamatupidamis- ja finantssüsteemide kohandamist uute kategooriate jaoks. Lisaks on oluline ettevõtte sisemise aruandluse ja tulemusnäitajate ümberhindamine, et need vastaksid IFRS 18 nõuetele. Ettevõtted peavad ka juhtima investorite ja teiste aruande kasutajate ootuseid, kuna kasumiaruande esitusviis muutub ja mõjutab seeläbi finantstulemuste tõlgendamist. Seega peaksid ettevõtted, kes valmistuvad IFRS 18 rakendamiseks, varakult analüüsima, kuidas uus kasumiaruande struktuur mõjutab nende finantsaruandlust ja kuidas nad saavad kõige tõhusamalt selleks üleminekuks valmistuda.

Üks IFRS 18 olulisemaid muudatusi puudutab finantsaruannetes esitatava informatsiooni selgust ja loetavust, mille tagamiseks kehtestatakse konkreetsed nõuded koondamise (ingl *aggregation*) ja eristamise (ingl *disaggregation*) kohta. Need põhimõtted mõjutavad nii kasumiaruande, finantsseisundi aruande kui ka rahavoogude aruande struktuuri ning vähendavad seni levinud praktikat, kus finantsnäitajate liigne üldistamine või vastupidi ülemäärane detailsus takistab aruannete efektiivset kasutamist. (KPMG, 2024)

IFRS 18 kohaselt peavad ettevõtted tagama, et finantsaruannetes esitatavad näitajad oleksid kompaktsed, kuid samas informatiivsed, vältides liiga üldise või vastupidi, liiga detailse teabe esitamist. Selle eesmärgi saavutamiseks kehtestab standard järgmised üldpõhimõtted:

- A. Sarnase iseloomuga ja sama otstarbega finantsnäitajad tuleb koondada nii, et aruannete struktuur oleks loogiline ja loetav. Koondamine peab olema põhjendatud ning ei tohi varjata olulisi erisusi eri tulude ja kulude vahel. (IFRS 18.41)
- B. Oluliselt erineva iseloomuga ja funktsiooniga finantsnäitajad tuleb esitada eraldi, et kasutajad saaksid nende sisu ja mõju paremini mõista. See on eriti oluline näiteks siis, kui erineva iseloomuga finantsnäitajad mõjutavad ettevõtte kasumlikkust või rahavoogusid erineval moel. (IFRS 18.42)

- C. Informatsioon tuleb esitada sellisel viisil, et see aitaks finantsaruannete kasutajatel mõista ettevõtte tegevust ning selle tulemuslikkust, mitte ainult raamatupidamise reeglite järgimist. (IFRS 18.43)

Koondamise ja eristamise vahelise tasakaalu leidmine on oluline, sest liiga üldine esitusviis võib varjata olulisi finantsnäitajaid, samas kui liiga detailsed aruanded võivad teabe aruande kasutajatele liialt keeruliseks muuta. Koondamise ja eristamise printsiibid tähendavad, et kirjeid muud tulud või muud kulud ei ole enam lubatud kasutada ebamääraste kategooriatena, kuhu lisatakse mitmesuguseid eraldiseisvaid tehinguid. Kui ettevõtte esitab kasumiaruandes üldise muude tulude või muude kulude rea, peab ta lisades selgitama, millest see koosneb ja milline on iga komponendi mõju. Lisaks, kui üks rida sisaldab märkimisväärseid summasid eri liiki kuludest või tuludest, tuleb nende ridade kohta avalikustada täiendavat informatsiooni. Näiteks, kui kirje muud tegevuskulud hõlmab suuremahulisi restruktureerimiskulusid, tuleb nende kohta esitada täiendavat informatsiooni lisades. Paljud ettevõtted on harjunud esitama olulise osa oma tuludest ja kuludest üldise nimetusega muud, täpsustamata, mida see sisaldab. IFRS 18 seab piirangud kategooria muud kasutamisele ja sätestab, et seda võib kasutada ainult juhul, kui puudub informatiivsem kirjeldus. Kui oluline kirje on koondatud mitme väiksema summaga, tuleks leida nimi, mis kirjeldab olulist kirjet võimalikult täpselt, näiteks muud tegevuskulud asemel restruktureerimiskulud ja muud tegevuskulud. Kui koondatakse mitmeid ebaolulisi summasid, tuleks need grupeerida loogiliselt ja kasutada nimetust, mis peegeldab nende sarnaseid omadusi. Kui summad on väga erineva iseloomuga, tuleb esitada selgitus, kuidas need on kokku koondatud (KPMG, 2024)

IFRS 18 nõuab, et ettevõtted, kes koondavad või eristavad teatud finantsnäitajaid, esitaksid nende kohta ka lisainformatsiooni ja põhjendused. Koondatud tulude ja kulude detailse lahti kirjutamise korral, näiteks kui ettevõtte on kasumiaruandes koondanud teatud tüüpi tulud või kulud, tuleb lisades selgitada, millest need koosnevad. Kohustuslik selgitus ebatavaliste tulude ja kulude kohta tähendab, et ebatavaliste ja ühekordsete tulude või kulude kohta esitatakse eraldi selgitus, sealhulgas nende mõju ettevõtte tegevusele. (BDO, 2024)

Kuigi standardi eesmärk on muuta aruanded loetavamaks ja informatiivsemaks, võib liigne detailide esitamine hoopis vähendada aruande kasutusväärtust. Autorid näevad siin standardi rakendamisel olulist vajadust leida tasakaal informatsiooni selguse ja mahu vahel. Samuti toob koondamise ja eristamise nõue kaasa suurema töömahu just aruannete koostamise faasis, mis nõuab tihedat koostööd ettevõtte erinevate osakondade vahel.

Põhiaruannete ülesanne on esitada kasulik struktureeritud kokkuvõtte ettevõtte finantsseisundist ja -tulemustest, aidates aruande kasutajatel teha teadlikke otsuseid. IFRS 18 sätestab, et põhiaruannete hulka kuuluvad kasumiaruanne, finantsseisundi aruanne, muu koondkasumi aruanne, omakapitali muutuste aruanne ja rahavoogude aruanne. (Project Summary, 2024)

Finantsaruannetes esitatava teabe puhul tuleb arvestada, et liigne detailirohkus võib vähendada aruannete loetavust ja informatiivsust, mistõttu IFRS 18 eristab kahte mõistet nagu üksus (ingl *item*) ja kirje (ingl *line item*). Üksus viitab üksikule finantsnäitajale, näiteks varale, kohustisele, tulule või kulule, samas kui kirje on eraldi esitatud rida põhiaruannetes. Kuna kõiki olulisi finantsnäitajaid ei ole otstarbekas esitada aruannete põhiosas, tuleb juhtkonnal otsustada, millised kirjed peavad kindlasti olema eraldi nähtavad ning millised võib kajastada lisades. Näiteks mängivad IFRS 18 juhised olulist rolli restruktureerimiskulude esitamise puhul kasumiaruandes. Kui ettevõtte viib aruandeperioodil läbi suuremahulise restruktureerimise, peab ta hindama, kas selliste kulude eraldi väljatoomine aitab aruande kasutajatel paremini mõista perioodi kogukulusid. Kui restruktureerimiskulud mõjutavad oluliselt tegevuskulusid ja kasumlikkust, võib nende eraldi esitamine aidata teha paremaid võrdlusi varasemate perioodidega ning aidata aruande kasutajatel kiiresti märgata olulisi muutusi ettevõtte tegevuses (EY, 2024).

IFRS 18 seab piirangud ka selliste täiendavate vahesummade kasutamisele, mis võivad segada aruannete selgust. Näiteks kasum enne tulumaksu ja amortisatsiooni ei tohiks olla esitatud kui eraldi vahesumma põhiaruannetes, kui see ei ole selgelt seotud IFRS 18 kohustuslike kasumiaruande kategooriatega. IFRS 18 kohaselt peab finantsaruandlus olema läbipaistev, peavad ettevõtted läbi mõtlema, milliseid täiendavaid kirjeid või vahesummasid nad aruandesse lisavad. Kui mõni kirje on käesoleval perioodil vajalik aruannetes selguse tagamiseks, tuleb seda säilitada ka järgmistel aruandeperioodidel, välja arvatud juhul, kui ettevõtte ärimudel või tegevuse olemus on muutunud. See tagab, et investorid ja analüütikud saavad paremini jälgida trendide arengut ja võrrelda ettevõtte tulemusi ajas. (EY, 2024)

Peamised kasumiaruande kirjete muutused võrreldes IAS 1-ga on esitletud tabelis 2.

Tabel 2

Kasumiaruande kirjete muutused IAS 1 ja IFRS 18 vahel

Kasumiaruande kirje	IAS 1	IFRS 18
Tulu	Esitatakse kas eraldi või koos muude ärituludega	Sama lähenemine nagu IAS 1 puhul
Müüdud kaupade kulu	Kohustuslik esitada eraldi	Kohustuslik esitada eraldi
Ärikasum	Selge määratlus puudub	Kohustuslik esitada eraldi
Investeeringustegevustega seotud tulud ja kulud	Võib esitada erinevates osades vastavalt sisule	Kohustuslik liigitada investeerimise kategooria alla
Kasum enne finantseerimiskulusid ja tulumaksu	Ei ole kohustuslik	Kohustuslik esitada eraldi
Finantseerimistegevustega seotud tulud ja kulud	Võib esitada erinevates osades vastavalt sisule	Kohustuslik liigitada finantseerimise kategooria alla
Tulumaksukulu	Kohustuslik liigitada eraldi tulumaksu kategooria alla	Kohustuslik liigitada eraldi tulumaksu kategooria alla
Lõpetatud tegevusvaldkondi hõlmav kasum või kahjum	Sama lähenemine nagu IAS 1 puhul	Sama lähenemine nagu IAS 1 puhul

Märkus: Autorite koostatud IFRS 18 ja Euroopa Komisjoni määruse 2023/1803 alusel

Allikas: IFRS 18 (2024) ja Määrus 2023/1803

Kuigi IFRS 18 seab kindlad nõuded miinimumkirjete osas, võimaldab see teatud juhtudel lisada täiendavaid kirjeid, kui need on vajalikud parema ülevaate andmiseks ettevõtte finantstulemustest ja -seisundist. Täiendavate kirjete lisamisel tuleb aga järgida nelja põhireeglit:

- A. Lisatud kirjed peavad põhinema IFRS-iga kooskõlas mõõdetud summadel (IFRS 18.24a).
- B. Need peavad sobituma IFRS 18 määratud kasumiaruande struktuuri (IFRS 18.24b).
- C. Ettevõtte peab tagama järjepidevuse erinevate perioodide vahel, et võimaldada kasutajatel jälgida muutusi läbi perioodide (IFRS 18.24c).
- D. Täiendavad vahesummad ei tohi olla esitatud silmatorkavamalt kui IFRS-i poolt määratud kohustuslikud summad (IFRS 18.24d). See on oluline vältimaks finantsinformatsiooniga manipuleerimist.

IFRS 18 seab piirangud ka selliste täiendavate vahesummade kasutamisele, mis võivad segada aruannete selgust. Näiteks kasum enne tulumaksu ja amortisatsiooni ei tohiks olla esitatud kui eraldi vahesumma põhjaruannetes, kui see ei ole selgelt seotud IFRS 18 kohustuslike kasumiaruande kategooriatega. Samuti ei tohiks ettevõtted esitada näiteks tavalise äritegevusega seonduvat kasumit, kui see ei vasta IFRS-i nõuetele. Kuna IFRS 18 nõuab, et finantsaruandlus oleks ühtne ja läbipaistev, peavad ettevõtted läbi mõtlema, milliseid täiendavaid kirjeid või vahesummasid nad aruandesse lisavad. Kui mõni kirje on käesoleval perioodil vajalik aruannetes selguse tagamiseks, tuleb seda säilitada ka järgmistel aruandeperioodidel, välja arvatud juhul, kui ettevõtte ärimudel või tegevuse olemus on muutunud. See tagab, et investorid ja analüütikud saavad paremini jälgida trendide arengut ja võrrelda ettevõtte tulemusi ajas. (EY, 2024)

IFRS 18.23 kohaselt on ettevõtetel lubatud täiendavalt eristada finantseerimiskulusid, kui see suurendab aruannete selgust ja informatiivsust. Eriti olukorras, kus ettevõttel on mitmeid erinevaid finantseerimisallikaid, võib selline eristamine olla vajalik. Finantseerimise kategooria muudatused mõjutavad mitmeid finantsnäitajaid, mida kasutatakse laialdaselt turuanalüüsis, näiteks kasum enne intresse ja makse (ingl *Earnings Before Interest and Taxes*, EBIT) ning kasum enne intresse, tulumaksu ja kulumit (ingl *Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortisation*, EBITDA). IFRS 18.BC149 sätestab uue kohustusliku vahesumma nimega Kasum või kahjum enne finantseerimistegevust ja tulumaksu, mis asendab varasemalt levinud EBIT mõiste praktilise sisuga. Samas ei kasutata IFRS 18 enam nimetust EBIT, kuna see võib jätta aruande kasutajatele eksitava mulje. EBIT tähendus võib varieeruda sõltuvalt kasutajast, ühe lähenemise kohaselt arvatakse välja kõik intressid sõltumata sellest, millises kasumiaruande osas need kajastuvad, samas kui teine lähenemine eemaldab üksnes finantstegevusega seonduvad intressid. Seetõttu kasutatakse IFRS 18-s täpset kirjeldavat nimetust, et tagada informatsiooni võrreldavus.

EBITDA, mida sageli kasutatakse juhtkonna määratletud tulemusnäitaja, ei ole samuti IFRS 18 standardiseeritud vahesumma. Standardi punktid BC363- BC364 viitavad sellele, et EBITDA võib edaspidi kvalifitseeruda juhtkonna määratletud tulemusnäitaja, juhul kui seda kasutatakse ettevõtte välises kommunikatsioonis. (EY, 2024)

IASB on täiendavalt määratlenud mõiste OPDAI (ingl *Operating profit before depreciation, amortisation and specified impairments*), mis tähistab ärikasumit enne kulumit ja standardi IAS 36 *Varade väärtuse langus* kohaselt käsitletavat varade väärtuse langust. Kui ettevõtte kasutab EBITDA ja OPDAI arvutamisel samu põhimõtteid, ei ole tegemist juhtkonna määratletud tulemusnäitajaga ning eraldi informatsiooni avalikustamine ei ole nõutav.

Seevastu juhtudel, kus EBITDA arvutatakse erinevalt OPDAI-st, kvalifitseerub see tulemusnäitajaks ning vajab eraldi avalikustamist. (IFRS Foundation, 2023)

IFRS 18 sätestab, et finantsaruannete kasutajate jaoks peab olema selgelt nähtav, kuidas põhjaruannetes esitatud summad on seotud lisades esitatud täiendava teabega. Selle saavutamiseks nõuab standard, et iga põhjaruannetes esitatud kirje peab olema seotud vastava lisainformatsiooniga ning vastupidi, et lisades esitatud summad peavad viitama, milliste finantsaruande kirjete juurde need kuuluvad. (IFRS 18.114)

Selline ristviitamine tagab aruannete läbipaistvuse, aidates kasutajatel paremini mõista, kuidas erinevad finantsnäitajad on seotud ning kust leida nende kohta täiendavat infot. Kui näiteks bilansis on esitatud kirje finantskohustised, kuid nende koosseis sisaldab laene, liisingukohustisi ja muid finantsinstrumente, peab vastav lisa täpsustama summade jaotust ning samas viitama tagasi bilansi vastavale kirjele. IFRS 18 toob siin sisse täiendava nõude, mille kohaselt lisades esitatud summad peavad alati viitama tagasi põhjaruande vastavale kirjele (IFRS 18.BC324). IAS 1 kohaselt on peamiselt nõutud, et põhjaruannetel peab olema viide lisades esitatud täiendavale infole, kuid IFRS 18 muudab ristviitamist kahepoolseks, mis tähendab, et ka lisades esitatud summad peavad selgelt näitama, kuhu need põhjaruannetes kuuluvad. See muudatus suurendab aruannete läbipaistvust ja parandab aruannete loetavust, kuna aruande kasutaja jaoks annab see arusaadavama ülevaate sellest, kuidas lisades esitatud summad haakuvad ettevõtte finantsseisundi ja tulemuslikkusega. See aitab vältida olukordi, kus lisades esitatakse olulisi summasid ilma selge viiteta sellele, kuidas need peegelduvad ettevõtte põhjaruannetes. IFRS 18 ristviitamise nõue muudab seega finantsaruandluse läbipaistvamaks ning lihtsustab seeläbi aruannete tõlgendamist ja võrdlemist. (BDO, 2024)

IFRS 18 sätestab selged nõuded finantsaruannetes esitatavate kirjete ja lisades avalikustatavate summade kirjeldamise kohta. Standardi eesmärk on tagada, et kirjeldused oleksid täielikud ja informatiivsed, vältides ebaselgeid või ebapiisavaid selgitusi, mis võivad aruannete kasutajates segadust tekitada. (IFRS 18.B77)

Kui koondatakse mitmeid ebaolulisi summasid, tuleks need grupeerida loogiliselt ja kasutada nimetust, mis peegeldab nende sarnaseid omadusi. Kui summad on väga erineva iseloomuga, tuleb esitada selgitus, kuidas need on kokku koondatud (IFRS 18.B25). Kui ettevõtte ei leia täpsemat nimetust kui „muud“, peab see siiski kasutama võimalikult täpset märgistust muud finantskulud või muud tegevuskulud ja lisama täiendavat infot selle kohta, kas kogusumma sisaldab materiaalseid üksikuid tehinguid või ainult immateriaalseid summasid (IFRS 18.B26).

Kui kategooriasse muud kuuluv summa on märkimisväärselt suur, peavad ettevõtted hindama, kas selle sisu võib kasutajates tekitada küsimusi selle kohta, kas seal võib sisalduda olulisi kirjeid. Kui see on tõenäoline, tuleb lisades esitada selgitus, näiteks kinnitus selle kohta, et koondatud summas ei ole ühtegi olulist komponenti. Võimalus on lisada ka lühikirjeldus suuremate summade iseloomust ja suurusel, et kasutajad saaksid paremini aru, mis andmeid see sisaldab. (IFRS 18.BC80)

IFRS 18 muudab antud meetmetega finantsaruandluse läbipaistvamaks, piirates ebaselgete kirjelduste ja kategooria muud liigkasutamist. Standardi eesmärk on tagada, et kõik kirjed oleksid selgelt määratletud ja õigesti kategoriseeritud.

1.3 Juhtkonna määratletud tulemusnäitajad

IFRS 18 kirjeldab ettevõtte juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid (ingl *Management-Defined Performance Measures*, MPM), mida kasutatakse antud standardi kohaselt kui kokkuvõtlikke näitajaid. Need on tulude ja kulude vahesummad, mida ettevõtte kasutab avalike ettevõtteväliste kommunikatsioonide puhul ning mis peegeldavad juhtkonna vaadet ettevõtte jaoks oluliste finantsnäitajate osas. Tulemusnäitajate arv varieerub ettevõtete lõikes. Kõikide ettevõtete puhul ei pruugi juhtkonna määratletud tulemusnäitaja olla aktuaalsed, näiteks olukordades, kus ettevõtte kasutab oma välise kommunikatsiooni puhul ainult finantsstandardites defineeritud näitajaid ja vahesummasid. (PWC, 2024)

Ettevõtted saavad kasutada juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid, et anda aruande kasutajatele täpsem ülevaade oma finantsseisundist ja ettevõtte jaoks olulistest näitajatest. Juhtkonna määratletud tulemusnäitajate abil on võimalik võrrelda käesoleva perioodi andmeid eelnevate aruandeperioodidega, kuna juhtkonnal on võimalus korrigeerida näitajaid ja võtta neist välja ühekordselt esinevad tulud või kulud, mis ei ole otseselt seotud ettevõtte põhitegevusega. Näitajad täiendavad IFRS-is määratletud kasumiaruande summasid, kuna juhtkonna määratletud tulemusnäitajate summad võivad sisaldada erinevaid komponente ja seeläbi pakkuda paremat ülevaadet kasutades näitajaid nagu korrigeeritud ärikasum, millest on eemaldatud restruktureerimiskulud. (IAS Plus, 2024)

Juhtkonna määratletud tulemusnäitajad on IFRS 18.117 kohaselt tulude või kulude vahesummad, mida ettevõtte kasutab oma välises kommunikatsioonis selleks, et tuua välja ettevõtte jaoks olulisi finantsnäitajaid ning mis ei ole välja toodud punktis IFRS 18.118. Juhtkonna määratletud tulemusnäitajad on alati seotud kasumiaruande vahesummadega ja ei hõlma muid mõõdikuid nagu näiteks likviidsus- või rahavoogude näitajad või bilansipõhised suhtarvud. Tulemusnäitajad ei ole ka mittefinantsilised näitajad nagu kliendibaasi kasv või digitaalne kaasatus. Oluline on märkida, et peab olema ka täidetud tingimus välise

kommunikatsiooni osas. Seega kõik tulemusnäitajad ei ole juhtkonna määratletud tulemusnäitajad, kui nad oma olemuselt ei vasta käesoleva mõiste definitsioonile. Näitajad võimaldavad ettevõtetel tuua esile konkreetseid finantstulemusi, mida muudes standardites määratletud summad ei pruugi täpselt kajastada. Vahesummade puhul on oluline, et need ei peegeldaks ainult tulusid või ainult kulusid eraldiseisvalt. (IAS Plus, 2024)

Väline kommunikatsioon on IFRS 18.B119 kohaselt defineeritud kui investorpresentatsioon, pressiteade või juhatuse ametlik kommentaar. Seega, kui ettevõtte kasutab mingit näitajat näiteks oma sotsiaalmeedia postituses, suulises kommunikatsioonis või suulise kommunikatsiooni põhjal koostatud transkriptsioonides, ei ole tegemist tulemusnäitajaga. Kui ettevõtte oma välises kommunikatsioonis ei kasutata korrigeeritud näitajaid, siis puudub ka täiendav avalikustamiskohustus. Tulemusnäitajad peavad peegeldama juhtkonna vaadet ja esindama ettevõtet kui ühtset tervikut. Vahesummad, mis on seotud ainult mingi kindla tegevussegmendiga, ei ole tulemusnäitajad, kuna need ei presenteerii ettevõtte kui terviku finantstulemusi. Teatud mõõdikud, mida ettevõtte kasutab vaid sisemiseks kommunikatsiooniks, ei ole samuti tulemusnäitajad, kui neid välises kommunikatsioonis ei kasutata. (EY, 2024)

Kuna näitajad võivad olla subjektiivsed ja varieeruda erinevate ettevõtete lõikes, peavad juhtkonna määratletud tulemusnäitaja olema selgelt määratletud ja dokumenteeritud ning ettevõtte peab kirjeldama, kuidas mingi näitaja on arvutatud ning mida see täpselt mõõdab. Lisaks peavad kõik tulemusnäitajad olema koondatud ühte majandusaasta aruande lissasse, et kasutajal oleks neid võimalikult lihtne aruandes leida. IFRS 18 kohaselt peab iga tulemusnäitaja olema seotud konkreetse kasumiaruande summaga ja neid peab olema võimalik omavahel kokku viia. Juhul, kui juhtkonna määratletud tulemusnäitaja sisaldab korrigeerimisi, tuleb eraldi välja tuua nende mõju tulumaksule ja vähemusosalusele nende ettevõtete puhul, kelle jaoks need on konkreetset aruandeperioodil asjakohased. IFRS 18 kohaselt tuleb juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid auditeerida, kuna need on osa majandusaasta aruandest. Tulemusnäitajate puhul tuleb alati avalikustada ka võrdlusperioodi andmed. (BDO, 2024)

Juhtkonna määratud tulemusnäitajate muutuste puhul nagu näiteks arvutusloogika muutus, uus tulemusnäitaja või juhul, kui ettevõtte lõpetab mõne olemasoleva tulemusnäitaja kasutamise, tuleb selle kohta samuti informatsioon avalikustada. Lisades tuleb IFRS 18.124 kohaselt kirjeldada muudatuse sisu ja võimalikke mõjusid ning mis on muudatuse põhjus. Täiendavalt tuleb avalikustada ka korrigeeritud võrdlusandmed sellist tüüpi juhtude korral, kus see on relevantne. (KPMG, 2024)

Autorite hinnangul muudab juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kohustuslik määratlemine ettevõtte aruandluse läbipaistvamaks. See võib aidata suurendada aruannetes sisalduva informatsiooni kasulikkust aruande kasutajatele, kuna see annab neile võimaluse näha, milliste mõõdikute kaudu juhtkond ettevõtte tulemuslikkust hindab. Samas toob see kaasa teatavad väljakutsed ettevõtetele, kes pole harjunud oma sisemisi tulemusnäitajaid väliselt põhjendama ega nende metoodikat süstemaatiliselt dokumenteerima. Juhtkonna määratletud tulemusnäitajate selgitamise kohustus toob kaasa nii sisemised kui välised väljakutsed. Ettevõttel tuleb määratleda, millised näitajad on piisavalt püsivad ja olulised, et õigustada nende avalikustamist, samas kui kasutaja ootab järjepidevust ja usaldusväärsust. Lisaks tuleb juhtkonna määratletud tulemusnäitajate valmisolek auditiks hoolikalt läbi mõelda, sest nende tõlgendamine on tihti juhtkonnaspetsiifiline tegevus.

1.4 Muudatused seoses standarditega IAS 7, IAS 8, IAS 33 ja IAS 34

Rahavoogude aruanne on üks ettevõtte finantsaruandluse põhikomponente, mis annab ülevaate sellest, kuidas ettevõtte genereerib ja kasutab rahavoogusid oma äritegevuse, investeeringute ja finantseerimistegevuse raames. IFRS 18 kasutusele võtmine mõjutab ka rahavoogude aruannet ning toob kaasa muudatused seni kehtinud klassifitseerimise osas. Üks olulisemaid muudatusi puudutab rahavoogude aruande koostamist kaudsel meetodil, kuna rahvusvaheline finantsaruandluse standard IFRS 18 nõuab, et sellisel juhul kasutatakse rahavoogude aruande lähtepunktina ärikasumit või -kahjumit. Varasemalt ei olnud standardis IAS 7 *Rahavoogude aruanne* kindlaks määratud, millist kasuminäitajat tuleks kaudse meetodi puhul kasutada, mistõttu erinevad ettevõtted võisid alustada rahavoogude aruannet erinevatest kasuminäitajatest. (IAS Plus, 2024)

Määruses 2023/1803 välja toodud standardi IAS 7.18 punkti (b) kohaselt saavad ettevõtted kasutada kaudmeetodit, mille alguspunktiks on kasum või kahjum. Kuna praegu kehtiv IAS 7 kehtestab vaid reegli, et ettevõtted peaksid alustama kasumist või kahjumist, siis ei ole selgelt defineeritud, kas tegemist peab olema kasumiga enne või pärast tulumaksu või ärikasumiga, mis annab ettevõtetele vabaduse valida, millist kasumikirjet kasutada ja mis omakorda tekitab erinevuseid kajastamisviisides. IFRS 18 tulemusel tekib selge reegel, et kõik ettevõtted peavad alustama ärikasumist, mis parandab taaskord aruannete omavahelist võrreldavust ja aitab aruande kasutajatel paremini mõista rahavoogude aruande ja kasumiaruande vahelisi seoseid. IAS 7 muudatused puudutavad suure tõenäosusega kõiki IFRS-i rakendavaid ettevõtteid turul. (KPMG, 2024)

Praegu kehtiv IAS 7 võimaldab mitmeid erinevaid viise intresside ja dividendide klassifitseerimiseks. Selline paindlikkus on viinud olukorrani, kus ettevõtted kajastavad neid

rahavooge erinevalt, mis omakorda vähendab aruannete võrreldavust. Hetkel kehtiva standardi kohaselt on rahavoogude aruandes intresside ja dividendide klassifitseerimise aluseks ettevõtte hinnang, milline kategooria on kõige sobilikum (Määrus 2023/1803).

Intresside ja dividendide klassifitseerimisel on oluline arvesse võtta ettevõtte põhitegevuse iseloomu ja defineerida, kas selleks on klientidele finantseerimisteenuste pakkumine või investeeringud. Kui intressi- või dividenditulud ei tulene ettevõtte põhitegevusest, tuleb need kajastada investeerimistegevuse rahavoogudena. Makstud intressid tuleb omakorda kajastada finantseerimistegevuste rahavoogude all. Olukordades, kus ettevõtte põhitegevuseks on finantseerimisteenuste pakkumine või investeeringud, tuleks intresside ja dividendide puhul lähtuda kasumiaruandes kasutatud samade kirjete kategooriatest. Sellisel juhul määratakse klassifikatsioon esmalt kasumiaruandes ning sama loogikat rakendatakse ka rahavoogude aruandes, tagades seeläbi järjepidevuse erinevate aruannete vahel. IFRS 18 eesmärk on tekitada tugevamaid seoseid rahavoogude aruande ja kasumiaruande vahel. Oluline on selgelt määratleda, kuidas rahavooge klassifitseerida ja kajastada, et finantsaruanded annaksid täpsema ülevaate ettevõtte tegevusest. IFRS 18 kohaselt tuleb kõik kasumiaruandes määratletud kohustuslikud kategooriad esitada ka rahavoogude aruandes samas järjekorras. Näiteks kui ettevõtte esitab kasumiaruandes lisakulude eraldamise, tuleb see esitada ka rahavoogude aruandes, et hoida aruannete ülesehitus kooskõlas. Selline lähenemine vähendab erinevaid lähenemisi ning aitab tagada, et rahavoogude aruande tulude ja kulude klassifitseerimine vastab kasumiaruandes rakendatud loogikale. (KPMG, 2024)

IFRS 18 nõuab, et ettevõtted esitaksid lisainformatsiooni rahavoogude kohta, eriti seoses ebaregulaarsete rahavoogudega. Kui ettevõtte on oma kasumiaruandes eraldi välja toonud ebaregulaarsed tulud või kulud, tuleb nende mõju ka rahavoogude aruandes lahti kirjutada. Samuti tuleb lisades täpsustada, kuidas bilansi muutused kajastuvad rahavoogudes, eriti juhtudel, kui ettevõtte tegevuses on toimunud olulisi muutusi või tehtud ühekordseid tehinguid. Täiendavalt tuleb kõik olulised erisused kasumiaruande ja rahavoogude aruande vahel eraldi kasutajale lahti selgitada, näiteks kui EBITDA suureneb, kuid äritegevuse rahavood jäävad samaks või vähenevad, tuleb selgitada, mis seda põhjustab. (EY, 2024)

Muudatused, mis hakkavad kehtima IAS 8 puhul, muudavad nii hetkel kehtiva standardi nime kui ka sisu. Muudatuste tulemusena saab IAS 8 uueks pealkirjaks *Finantsaruannete koostamise alused*. EY (2024) kohaselt viiakse järgnevad osad IAS 1-st üle uude IAS 8-sse:

A. Õiglase esitusviisi ja IFRS standarditele vastavuse põhimõtted

- B. Ettevõtte tegevuse jätkuvuse hindamine
- C. Tekkepõhine raamatupidamine
- D. Ettevõtte raamatupidamispõhimõtete valiku ja rakendamise avalikustamine

Need muudatused ei too aruandluspraktikasse eeldatavasti kaasa märkimisväärseid sisulisi muutusi, kuna vastavad nõuded kehtivad juba praegu IAS 1 standardi alusel. Tegemist on eelkõige tehnilise ümberstruktureerimisega, mille eesmärk on paigutada teatavad punktid sisuliselt sobivama standardi alla. Muudatused standardis IAS 33 *Aktsiakasum* seostuvad täiendavate aktsia kohta esitatavate kasumite esitamisele. Edaspidi tohivad ettevõtted lisaks kohustuslikele põhi- ja lahjendatud kasuminäitajatele aktsia kohta avalikustada üksnes selliseid täiendavaid näitajaid, mis põhinevad IFRS 18 kohastel juhtkonna määratletud tulemusnäitajatel. Selline lähenemine suurendab esitatud informatsiooni usaldusväärsust, kuna piirab võimalust avaldada subjektiivsetel alustel koostatud kasuminäitajaid. Oluline on märkida, et täiendavaid kasumiarvestusi aktsia kohta ei tohi esitada põhjaruannetes, vaid need tuleb avalikustada ainult lisades. Ainult lisades esitamise nõue tuleneb vajadusest pakkuda täiendavat teavet arvutuse aluseks oleva kasumi kohta ning tuua välja seosed ja vastavused kasumiaruandes esitatud näitajatega. See võimaldab aruande kasutajatel arvutusi paremini mõista ja andmeid õigesti tõlgendada. Kui ettevõtte kasutab kasum aktsia kohta arvutamisel juhtkonna määratletud tulemusnäitajat, peab see järgima IFRS 18.121-18.125 sätestatud avalikustamisnõudeid. Juhul kui kohalikud seadused või regulatsioonid nõuavad täiendava kasumiarvestuse aktsia kohta avaldamist, nagu näiteks korrigeeritud kasum aktsia kohta, võib ettevõtte seda teha vaid siis, kui kasutatav arvestuslik kasum ehk lugeja vastab IFRS 18 kohaselt määratletud tulemusnäitajate definitsioonile. Kuigi ka varem oli võimalik avaldada täiendavaid kasuminäitajaid aktsia kohta, seab muudetud IAS 33 piirangud nende arvutuste aluseks olevatele kasumile ehk lugejale. (EY, 2024)

Kui IFRS 18 on muutunud kohustuslikuks, muutuvad ka vahearuandluse avalikustamise reeglid, eelkõige juhtkonna määratletud tulemusnäitajate osas. Ettevõtted peavad esitama tulemusnäitajatega seotud teabe vahefinantsaruannete lisades, järgides IFRS 18 nõudeid. Vahearuannete koostamist reguleerib standard IAS 34 *Vahefinantsaruanded*. Antud standardi kohased juhtkonna määratletud tulemusnäitajate osas avalikustamisnõuded täpselt samad kui täielikes finantsaruannetes, mis tähendab, et vahearuanne peab sisaldama sama ulatuslikku teavet tulemusnäitajate kohta kui aastaaruanne, sõltumata vahearuande vormist või detailsusest. See võimaldab aruande kasutajatel l täpsemalt analüüsida ettevõtte tulemusi. Vahearuannete puhul ei ole ettevõttel vaja korrata juba eelnevates aruannetes

avalikustatud selgitusi juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kohta. Näiteks ei ole vaja põhjendada, miks teatud näitajat peetakse ettevõtte tegevustulemuste mõistmisel oluliseks, piisab kui see info on varasemalt aruannetes esitatud. (BDO, 2024)

Oluline on ka see, et juhtkonna määratletud tulemusnäitajad peavad vastama aruandeperioodile, mille kohta finantsaruanded on koostatud. Seetõttu ei loeta aastaaruandes kasutatavat vahesummat või eraldi arvestatud näitajat tulemusnäitajat vahearuandes, kui see ei kajasta jooksva perioodi tulemust. Kui varasemalt olid IAS 34 kohased vahearuandluse nõuded vähem üksikasjalikud kui aastaaruandluses, on seoses juhtkonna määratletud tulemusnäitajatega nõuded läinud põhjalikumaks. Nüüd, kui IFRS 18 nõuab, et tulemusnäitajate avalikustamise reeglid oleksid vahearuannetes sama ranged kui aastaaruannetes, on selge, et IFRS-i koostajad peavad seda teavet otsuste tegemiseks oluliseks ka lühemate perioodide lõikes. See tähendab, et ettevõtted peavad vahearuannetes esitama detailset infot tulemusnäitajate kohta, et tagada finantsandmete parem võrreldavus ja usaldusväärsus ka jooksva aruandeperioodi jooksul. (BDO, 2024)

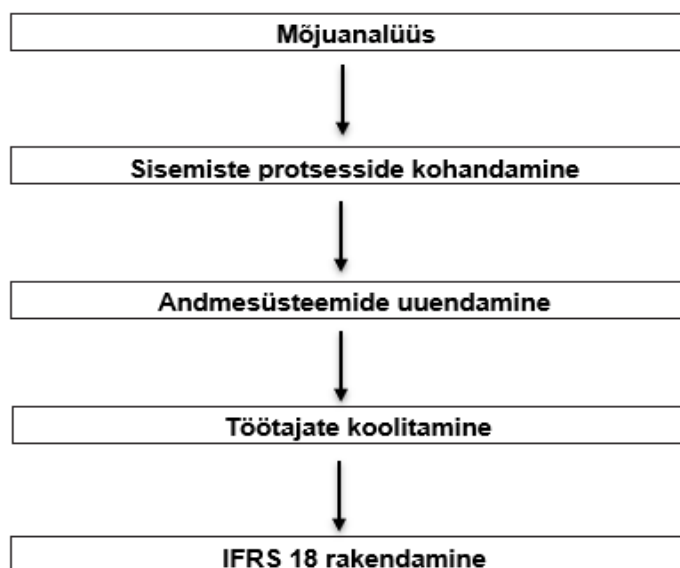
Üldised muudatused võrreldes varasemate standarditega toovad teatud juhtudel kaasa avalikustamisnõuete laienemise, mis omakorda muudab finantsaruanded mahukamaks ja detailsemaks. Autorite hinnangul loob see võimaluse senisest paremini mõista ettevõtte majanduslikke otsuseid, kuid nõuab samal ajal uut lähenemist infosüsteemide arendamisele ja finantskommunikatsiooni planeerimisele. Liigne detailsus võib teatud juhtudel hoopis vähendada kasutaja võimekust eristada olulist informatsiooni ebaolulisest. Siinkohal on oluline hinnata, kuidas ettevõtted suudavad kohaneda IFRS 18 lisanduva selgitava teabega. Selle puhul mängivad olulist rolli nii ettevõtete suurus kui ka finantsaruannete automatiseerituse tase. Avalikustamisnõuete täitmine eeldab protsesside standardiseerimist ja koostööd mitme osakonna vahel, mis võib osutada keeruliseks eriti väiksemates ettevõtetes, kus ei pruugi olla tavapärase protsesside kaardistamine ja süsteemidesse investeerimine.

1.5 IFRS 18 rakendamise tehnilised ja sisemised protsessimuudatused

IFRS 18 rakendamisega kaasneb ettevõtetele ka teatav finantsmõju, mis on peamiselt seotud finantsaruandluse protsesside kohandamise ja vastavusnõuete täitmisega. Ettevõtetel tuleb kohaldada oma raporteerimise protsesse ja süsteeme, et neid oleks võimalik kasutada IFRS 18 kohaselt nõutava info raporteerimiseks. Sellist liiki kulud saab liigitada esialgsete rakendamiskulude alla. Üheks suurimaks kulukohaks on süsteemide uuendamine, kuna IFRS 18 kohaselt tuleb kasumiaruanne klassifitseerida vastavalt uutele kohustuslikele kategooriatele. Selleks tuleb muuta sisemisi raamatupidamisprotsesse, uuendada finantsaruandluse mudeleid ja koolitada vastavaid töötajaid. Lisaks peavad ettevõtted

veenduma, et nende finantsmõõdikud on vastavuses IFRS 18-s defineeritud juhtkonna määratletud tulemusnäitajatega, mis võib tähendada ettevõtte jaoks täiendavaid analüüse ja avalikustamist finantsaruannetes. Ettevõtetal tuleb ka saada aru, kas nende aruandlussüsteem võimaldab vastava info saamist. (Effects Analysis, 2024)

Autorite hinnangul võivad lisaks ühekordsetele rakendamiskuludele tekkida ka püsivad kulud, mis on seotud muudatuste regulaarse jälgimisega, tagamaks vastavus IFRS 18-ga. Näiteks peavad ettevõtted pidevalt uuendama oma finantsaruandluse süsteeme ja protsesse, et klassifitseerida tulusid ja kulusid korrektselt. Veel üks oluline väljakutse, mis võib muutuda aktuaalseks, on laenude ja muude finantskohustustega seotud lepingute tingimuste ümberhindamine. Paljudel ettevõtetel on lepingud, mille tingimused sõltuvad finantsnäitajatest, nagu näiteks ärikasumist. IFRS 18 muudatused võivad nõuda laenulepingute ülevaatamist ja muutmist, kuna sellist liiki näitajate arvutamine võib muutuda. Finantsaudiitoritel on vaja rakendada uuendatud kontrollimeetodeid, eriti just juhatuse määratletud tulemusnäitajate ja nendega seotud täiendavalt avalikustatud informatsiooni osas, mistõttu võib audit muutuda ajakulukamaks ning mahukamaks protsessiks ja seeläbi suurendada audiitorkontrolli maksumust. IFRS 18 rakendamise protsess on kujutatud joonisel 2.

Joonis 2. IFRS 18 rakendamise protsess

Allikas: Autorite koostatud IFRS 18 põhjal

IFRS 18 rakendamisega kaasnevad väljakutsed tulenevad eelkõige standardi nõudest muuta kasumiaruande struktuur ja sisu senisest detailsemaks. Kasumiaruande

ümberkujundamise vajadus toob endaga kaasa väljakutseid, kuna ettevõtted peavad liigitama kõik tulud ja kulud viie kohustusliku kategooria alusel, mis tähendab loobumist varasemast paindlikust lähenemisest, mis oli omane IAS 1-le. Lisaks on ettevõtete jaoks oluline väljakutse oma põhitegevuse sisu määratlemine, kuna selle alusel otsustatakse, millised tehingud kuuluvad äritegevuse kategooriasse. Põhitegevuse määratlus sõltub juhtkonna hinnangutest ja ärimudeli eripäradest ning võib olla keerukas eriti kontsernides või valdusettevõtetes. Samuti tuleb kasumiaruandes kasutada uusi standardseid vahesummasid, mis võivad erineda varasemalt kasutatud näitajatest. See võib eeldada kontoplaani ja aruandlussüsteemide muutmist ning võib mõjutada ka ettevõtte sisemist aruandlust.

Avalikustamise tasandil muutub ettevõtete jaoks keerukaks asjaolu, et IFRS 18 piirab üldistatud kirjete kasutust ning nõuab koondatud summade sisu täpsustamist lisades. Ettevõtetelt oodatakse üksikasjalikumalt selgitust selle kohta, millest tulenevad erinevad kirjed, eriti juhul, kui on tegemist mitme komponendi koondkirjetega. Kui ettevõtte kasutab juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid, tuleb need selgelt defineerida ja siduda konkreetsete kasumiaruande ridadega. Selliste näitajate arvutusloogika, definitsioon ja seos IFRS-i määratletud summadega peab olema aruandes eraldi selgitatud ja viidatud. Lisaks seab standard nõude põhiaruannete ja lisade vahelise ristviitamise kohta. Need tingimused suurendavad aruannete läbipaistvust, kuid nõuavad täiendavat töömahtu, sisulist põhjendatust ning infosüsteemide tuge.

IFRS 18 rakendamise väljakutsed on märkimisväärsed just nende ettevõtete jaoks, kelle varasem aruandluspraktika on olnud minimalistlik ja sisemistest vajadustest suunatud. Autorite hinnangul on vajalik tõsta finantsosakonna kompetentsi, uuendada kontoplaani ning viia sisse muudatusi IT süsteemidesse, et toetada uute kategooriate, juhtkonna määratletud tulemusnäitajate ja majandusaasta aruande lisade esitust. Ilma strateegilise juhtimiseta võib standardi rakendamine muutuda formaalseks ülesandeks, mille tegelik kasu jääb saavutamata. Ettevõtetel on oluline näha IFRS 18 rakendamist mitte ainult kui kohustust, vaid ka kui võimalust tõsta ettevõtte aruandluse kvaliteeti ning suurendada selle usaldusväärsust. Ettevõtted, kes rakendavad standardit läbimõeldult, saavad potentsiaalselt tugevdada oma positsiooni turul ja suurendada läbipaistvust nii investorite kui ka järelevalveasutuste silmis.

2. IFRS 18 rakendamise peamised väljakutsed ettevõtete jaoks

2.1 Uurimismetoodika ja valimi kirjeldus

Käesoleva magistritöö empiiriline osa käsitleb IFRS 18 standardi rakendamise praktilisi aspekte, tuginedes kvalitatiivsele uurimismeetodile ja intervjuudele, mis on läbi viidud kuue rahvusvahelise ettevõtte esindajatega ning nelja valdkonna spetsialistiga, kellest kolm esindavad Eestis tegutsevaid audiitorbüroosid ning üks on Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja. Kvalitatiivse uurimismeetodi abil on võimalik mõista uuritava teema tähendust ja saada ülevaade uurimisobjektide käitumisest, kuna see võimaldab konteksti arvesse võtmist (Annist & Kaaristo, 2017).

Intervjuu on analoogsete uuringute puhul üks enamlevinuid kvalitatiivseid andmekogumismeetodeid. Poolstruktureeritud intervjuud võimaldavad uurijal omandada detailset ja süvitsi minevat teavet, mida oleks oluliselt keerulisem koguda struktureeritud intervjuude kaudu. Poolstruktureeritud intervjuude abil saab kohandada intervjuude küsimusi vastavalt olukorrale ning sellele, millised on intervjuueeritava vastused mingite konkreetsete teemadega seoses. Lisaks annab poolstruktureeritud intervjuu võimaluse uurijal arvestada intervjuu kontekstiga ja luua teadmisi, mitte ainult neid koguda. See aitab teha andmete analüüsimise sisukamaks ja loob erinevaid aspekte. (Ruslin, Mashuri, Rasak, Alhabsyi, Syam, 2022)

Intervjuude eesmärk oli selgitada, millised on ettevõtete peamised väljakutsed IFRS 18 rakendamisel ja kuidas nad on standardi nõuetele lähenenud. Intervjuueeritud ettevõtetel oli selge huvi panustada uurimistöösse. Ettevõtete esindajad väljendasid soovi osaleda arutelus mitte ainult töö autorite toetamise eesmärgil, vaid ka selleks, et võrrelda oma seniseid tõlgendusi teiste võimalike käsitlustega, mistõttu nähti osalemises vastastikust kasu.

Ettevõtte A on rahvusvaheline valdusettevõtte, mis omab mitmes sektoris tegutsevaid tütarettevõtteid. Selle põhitegevus seisneb osaluste strateegilises juhtimises ja portfelli halduse koordineerimises. IFRS 18 kontekstis oli keskne küsimus, kas osaluste haldamine kvalifitseerub kontserni põhitegevuseks ning kuidas see mõjutab kasumiaruande kategooriate kujundamist. Ettevõtte struktuur eeldab keerukaid konsolideerimisprotsesse.

Ettevõtte B on osa rahvusvahelisest tootmiskontsernist, mis keskendub kõrgtehnoloogiliste seadmete ja tööstuskomponentide tootmisele. Ettevõttel on seotud osapooli ka Eestis. Varasemalt on kasutatud mitmesuguseid juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid, kuid IFRS 18 kontekstis tuleb nende kasutus ja esitlus kriitiliselt üle vaadata. Kontserni struktuur ja aruandlus eeldavad põhjalikku standardi mõjude analüüsi.

Ettevõtte C tegutseb ärikinnisvara halduse ja arenduse valdkonnas. IFRS 18 kontekstis osutus oluliseks küsimus, kas investeringud kinnisvarasse ja nendest saadavad tulud kvalifitseeruvad põhitegevuseks ning kuidas neid tuleks uues kasumiaruandes kajastada. Samuti käsitleti kapitaliosaluse meetodit ja selle positsioneerimist uues struktuuris.

Ettevõtte D on rahvusvaheline autotööstuse ja teeninduse kontsern, mis esindab tuntud automarke mitmel turul, sealhulgas Eestis. Kontsern tegutseb erinevate tuluvoogudega, nagu näiteks autode müük ja hooldus ning IFRS 18 kontekstis kerkis esile vajadus segmendipõhiste ja kasumiaruande kategooriate joondamiseks. Ettevõtte esindaja rõhutas vajadust selge struktuuri ja sisemiste juhendite osas.

Ettevõtte E on jaekaubandusettevõtte, mis tegutseb toiduainete, rõivaste ja kodukaupade sektoris, omades seotud osapooli ka Eestis. Lisaks jaekaubandusele omab ettevõtte märkimisväärset kinnisvaraportfelli, sealhulgas kaupluste ja logistikakeskuste kinnistuid. IFRS 18 kontekstis keskendus ettevõtte kursivahedele, tuues välja, et IFRS 18 kursivahede klassifitseerimise nõue ei näi nende ärimudeli kontekstis märkimisväärselt mõjutavat aruandlust.

Ettevõtte F on rahvusvaheline tootmisettevõtte, mis keskendub tööstuslike komponentide, sealhulgas meditsiini- ja mõõteseadmete tootmisele. Intervjuus toodi välja vajadus kaardistada kontoplaan ja aruandlusprotsessid varakult, et tagada IFRS 18 kohane struktuur. Samuti tõstatati küsimus personalikoormusest ja vajalikest koolitustest uue standardi valguses.

Kõik intervjuud olid poolstruktureeritud süvaintervjuud. Intervjuud viidi läbi kasutades Microsoft Teams tarkvara ning sama programmi kasutasid autorid ka ingliskeelsete intervjuude kestuse vältel nende automaatseks transkribeerimiseks. Eestikeelsed intervjuud transkribeeriti hilisemal vestluse ülekuulamisel manuaalselt. Intervjueeritavate nõusolekul intervjuud salvestati analüüsimise eesmärgil. Uued tehnoloogiad, nagu näiteks kõnetuvastuse süsteemid, muudavad intervjuude transkribeerimise kiiremaks ja lihtsamaks, pakkudes võimalust saada peaaegu kohest ligipääsu transkriptsioonidele (Eftekhari, 2024). Intervjuude analüüsimisel on autorid kasutanud tehisintellekti ChatGPT (OpenAI, 2024).

Peamised käsitletud teemad on esitatud tabelis 3 ning intervjuude küsimused on esitletud lisades 1, 2 ja 3.

Tabel 3

Intervjuud erialaekspertide ja IFRS 18 rakendada plaanivate ettevõtete

Intervjueeritav	Intervjuu kestus minutites	Intervjuu toimumise kuupäev	Intervjuus käsitletavat põhiteemad
Audiitor A	77	22.03.2025	Auditeerimisprotsessid ja valmisolek, kategooriate määramine ja juhtkonna määratud tulemusnäitajate mõju, läbipaistvus ja aruannete võrreldavus, riskid ja praktilised väljakutsed
Audiitor B	53	10.04.2025	
Audiitor C	68	14.04.2025	
Raamatupidamise Toimkonna liige	41	10.04.2025	IFRS 18 üldine hinnang, IFRS 18 rakendamine ja huvi Eestis, mõju kasumiaruande struktuurile, juhtkonna määratud tulemusnäitajad, praktilised raskused rakendamisel, mõju koos teiste standarditega, kohandamine Eesti kontekstis, soovitusel ja ettevalmistused tulevikuks
Ettevõtte A	43	31.03.2025	Intervjuud viidi läbi kuue rahvusvahelise ettevõttega, kes tegutsevad erinevates valdkondades - tootmine (2), autotööstus (1), kinnisvara (1), valdusettevõtte (1) ja jaekaubandus (1). Iga ettevõtte kogemused käsitlesid IFRS 18 praktilise rakendamise erinevaid väljakutseid nagu äritegevuse määramine, kursivahede kajastamine ja juhtkonna määratud tulemusnäitajad. Küsimused käsitlesid kõiki IFRS 18 peamisi aspekte sealhulgas ettevalmistust, kategooriate määramist, tulemusnäitajaid, aruandluse muudatusi ning kulusid.
Ettevõtte B	51	03.04.2025	
Ettevõtte C	50	07.04.2025	
Ettevõtte D	47	07.04.2025	
Ettevõtte E	48	11.04.2025	
Ettevõtte F	34	14.04.2025	
Kokku	512		Kokku intervjuerimisele kulunud aeg

Allikas: Autorite koostatud intervjuude põhjal

Intervjuude abil kogutud infot kasutavad autorid anonüümselt ilma konkreetsetele isikutele või ettevõtetele viitamata. Autorid on võtnud ühendust ka mitmete Eestis tegutsevate IFRS-i rakendavate ettevõtete, et selgitada välja IFRS 18-ga seotud küsimused ja võimalikud ettevalmistustegevused, kuid antud ettevõtete ettevalmistus on töö koostamise hetkel olnud piiratud ja ei anna autorite hinnangul alust järelduste tegemiseks. Seetõttu on empiirilise osa koostamisel keskendunud Euroopa turul tegutsevatele ettevõtetele, kes on juba

alustanud IFRS 18 tõlgendamise ja sellega seotud ettevalmistustega. Andmete kogumise eesmärk oli saada kogemuspõhist teavet standardi rakendamiseks astutud sammude kohta nendes ettevõtetes, kus plaanitakse standardit rakendada hakata ning kus on selleks juba ka ette võetud praktilisi samme. Selline lähenemine võimaldab koguda olulist teavet, mis võib olla kasulik Eesti ettevõtetele standardi rakendamise kavandamisel ja parimate praktikate tuvastamisel.

IFRS-i kasutamise mõju võib varieeruda sõltuvalt iga riigi konkreetsetest majanduslikest ja õiguslikest raamistikest (Kainth & Mustafa, 2021). Seega, andmete kogumine nendest riikidest, kus IFRS 18 rakendamise suunas juba liigutakse, võimaldab paremini mõista standardi potentsiaalset mõju ka Eesti turule. Valim ettevõtetest on moodustatud otstarbekuse alusel ning on strateegiline valim. Strateegiline valim sobib uurimistemade puhul, mis on spetsiifilised ning millega puutuvad kokku vaid kindlad osapooled (Lagerspetz, 2017).

Olukordades, kus suurema hulga intervjuude läbiviimine pole võimalik ettevõtete vähese kättesaadavuse tõttu ja valimi suurus on piiratud, võib ka väiksem hulk intervjuusid siiski olla piisav uurimise jaoks püstitatud eesmärkide saavutamiseks (Squire, Giombi, Rupert, Amoozegar, Williams, 2024).

2.2 IFRS 18 rakendamise mõjude ja väljakutsete analüüs

Käesoleva peatüki eesmärgiks on mõista, kuidas uue standardi mõju tajutakse, milliseid väljakutseid see endaga kaasa toob ning milliseid ettevalmistusi ja muudatusi peavad oluliseks ettevõtted ja spetsialistid. Analüüsi tulemused võimaldavad hinnata, millised teemad on rakendamise seisukohalt kõige problemaatilisemad ning milliseid soovitusi saab teha Eesti ettevõtetele, keda IFRS 18 rakendamine tulevikus otseselt või kaudselt mõjutab.

Töö vajalikkust rõhutab asjaolu, et IFRS 18 muutub alates 2027. aastast kohustuslikuks kõigile IFRS-i rakendavatele ettevõtetele. Kolme intervjuueeritud audiitori hinnangul on nende kliendiportfellis selliste ettevõtete osakaal ligikaudu 14–20%, mis viitab märkimisväärsele potentsiaalsele rakendajate hulgale. Ettevõtete arvu hindamiseks kasutasid autorid Äripäeva Infopanga andmeid, mille kohaselt oli seisuga aprill 2025 Eestis ligikaudu 3000 ettevõtet, kelle müügitulu ületab 5 miljonit eurot (Äripäeva Infopank, 2025). See piirmäär on valitud vastavalt auditeerimiskohustuse kriteeriumitele, mille kohaselt peab ettevõtte, kes ületab kolmest etteantud tingimusest kaks, läbima audiitorkontrolli. Tingimused sätestab audiitortegevuse seadus (edaspidi: AudS). Esimene tingimus on müügitulu või tulu suurus 5 miljonit eurot, teine tingimus varade maht 2,5 miljonit eurot ning kolmas tingimus keskmine töötajate arv 50 (AudS, § 91). Seega on ettevõtetel, kelle müügitulu üle 5 miljoni,

suure tõenäosusega auditeerimiskohustus. Sellest tulenevalt on autorid analüütiliselt leidnud potentsiaalsete IFRS rakendajate arvu Eestis, kasutades audiitoritelt saadud informatsiooni, mille tulemusel võib olla Eesti 420-600 ettevõtet, keda see mõjutab.

Eesti äriregistrilt saadud andmetel esitati 2024. aastal Eestis kokku 327 IFRS aruannet (Äriregister, 2025). Arvestades audiitorite hinnangulist osakaalu ja äriregistri andmeid, saame järeldada, et nimetatud vahemik sisaldab juba neid ettevõtteid, kes on IFRS-i rakendanud täies mahus. Ülejäänud ettevõtted, kellel IFRS-i rakendamise kohustust ametlikult ei ole, võivad siiski olla IFRS-i nõuetega seotud kontsernipõhise aruandluse kaudu, mis tähendab, et nad peavad standardite sisu ja loogikat vähemalt osaliselt mõistma. Tuleb arvestada, et Eestis tegutseb suur hulk ettevõtteid, mis kuuluvad rahvusvahelistesse kontsernidesse. Selliste üksuste puhul ei pruugi IFRS 18 rakendamine olla üksnes kohaliku juhtkonna otsustada, vaid tuleneda kontserni poolt seatud nõuetest. Seetõttu tuleb uue standardi mõjust aru saada ka ettevõtetel, kellel võib puududa otsene IFRS-i rakendamise kohustus, kuid kes peavad raporteerima kontserni tasandil IFRS-i põhimõtete järgi. Selliste üksuste puhul ei ole vajalik IFRS-i täielik rakendamine, kuid vähemalt tuleb uut kasumiaruande struktuuri mõista ja selle järgi andmeid esitada.

Tuleviku vaadates on oluline märkida, et paralleelselt IFRS 18 standardiga on välja töötamisel ka IFRS 19 *Avaliku aruandekohustuseta tütarettevõtted: avalikustatav teave*, mida eelduslikult saab samuti hakata rakendama alates 1. jaanuarist 2027, kuigi standard ei ole veel Euroopa Liidus vastu võetud. IFRS 19 eesmärgiks on võimaldada kontserniüksustele lihtsustatud IFRS aruandlust, kohaliku aruandluse asemel. Selle tulemusel on võimalik, et lähiaastatel kasvab veelgi vajadus uute IFRS nõuete mõistmise ja rakendamise võimekuse järele, eriti kontsernidesse kuuluvate ettevõtete seas. (IFRS 19, 2024)

Arvestades ülaltoodut, võib järeldada, et IFRS 18 rakendamisel on oluline mõju Eesti ettevõtluskeskkonnale laiemalt. Seetõttu on vajalik uurida ja mõista, milliseid väljakutseid ettevõtted ja audiitorid juba varases etapis tajuvad, millised valdkonnad on tõlgendamisruumiga ning millised on esimesed kogemused ja soovitusel tulevastele rakendajatele.

Järgnevalt analüüsitakse IFRS 18 rakendamise esile kerkinud peamisi teemasid seitsmes alapeatükis, tuginedes ettevõtete ja valdkonna spetsialistide intervjuudele. Alapeatükkide järjestus on autorite poolt teadlikult valitud, lähtudes sisulisest olulisusest ning sellest, kuidas ettevõtted praktikas standardi rakendamisele lähenesid, alates põhitegevuse määratlemise keerukusest kuni ettevalmistuste ja soovitusteni tulevastele rakendajatele. Autorid on teinud valiku, keskendudes hinnanguliselt olulisematele teemadele ja

tähelepanekutele, mis võiksid autorite hinnangul olla tähenduslikud mitte ainult uuritud ettevõtete vaates, vaid ka laiemale kasutajaskonnale IFRS 18 rakendamisel.

2.2.1 Põhitegevuse määratlemise keerukus

IFRS 18 üks kesksemaid uuendusi on kasumiaruande jaotamine viieks kategooriaks, millest olulisim on äritegevuse kategooria. Äritegevuse alla kuuluvad kõik tulud ja kulud, mis on seotud ettevõtte põhitegevusega ehk tegevustega, mis toetavad ettevõtte põhieesmärki. See võib hõlmata nii toodete või teenuste müüki kui ka muid tegevusi, mis kuuluvad ettevõtte tavapärase tegevusvaldkonna alla.

Standard IFRS 18 ei määra siiski täpselt, mida kujutab endast iga konkreetse ettevõtte puhul põhitegevus. Selle asemel eeldatakse, et juhtkond määratleb ise, millised tegevused sellele kategooriale vastavad, lähtudes oma ärimudelist ja juhtimispraktikast. See paindlikkus võimaldab arvestada ettevõtete eripäradega, kuid samas suurendab subjektiivsuse ja tõlgenduste riski.

Intervjuudes tõid mitmed ettevõtted välja, et see määratlemise kohustus osutus keerukamaks, kui esialgu eeldati. Näiteks Ettevõtte A märkis, et valdusettevõtte kontekstis oli keeruline otsustada, kas osaluste haldamine kvalifitseerus põhitegevuseks. Lõplik otsus vajas sisulist ärimudeli analüüsi ja sõltus sellest, kuidas ettevõtte ise oma tegevust defineerib (Ettevõtte A, 2025). Ettevõtte C, mis tegutseb kinnisvarasektoris, tõi esile, et IFRS 18 rakendamisel tekkis arutelu selle üle, kas teatud tüüarvõtted (konsolideerimata aruandes kajastatud kapitaliosaluse meetodil) kuuluvad ettevõtte põhitegevuse koosseisu. Kuigi kapitaliosaluse meetod ise jääb samaks ja kajastamisviisi see ei muuda, mõjutab selline klassifikatsioon seda, kas vastav kasumiosa esitatakse kasumiaruandes põhitegevuse või muu tegevuse osana. (Ettevõtte C, 2025)

IFRS 18 struktuuri eesmärk on suurendada aruandluse läbipaistvust ja võrreldavust ning selgelt eristada äri-, investeerimis- ja finantseerimistegevuse tulemusel. Intervjuudes aga ilmnes, et just äritegevuse määratlemise puhul olid ettevõtted sageli ebakindlad. Mõned neist võtsid aluseks kontserniülese juhtimise loogika, teised aga vaatasid konkreetset üksust eraldi. Seega oli määratluse praktika erinev ja sõltus tugevalt juhtkonna hinnangutest.

Audiitor B eeldas samuti, et põhitegevuse määratlemine on IFRS 18 kontekstis üks enim vaidlusi tekitav koht tulevikus, eelkõige just rakendamise algusperioodis, kus selles osas tekib rohkem küsimusi kui vastuseid. Tema sõnul peab ettevõttel olema dokumenteeritud arutluskäik selle kohta, miks mingi tulu või kulu kuulub äritegevuse alla, ning seda tuleb rakendada järjepidevalt kogu ettevõttes. (Audiitor B, 2025)

Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja hinnangul on audiitorid huvi näinud juba mõnda aega. Üheks põhjuseks võib olla ka hiljutine Raamatupidamise seaduse muutus, mis asendas ettevõtte suurskategoriat hindamiseks kasutatava müügitulu näitaja terminiga tulu, välja arvatud ettevõtete puhul, kelle põhitegevuseks on kaupade ja teenuste müük ning kes võivad seetõttu endiselt lähtuda müügitulust. Selles valguses hakkasid ettevõtted üle vaatama enda kasumiaruande struktuuri ka Eestis ning on olnud motiveeritud tutvuma standardi IFRS 18 nõuetega. (Raamatupidamise Toimkonna esindaja, 2025)

Autorite hinnangul viitab see olukord institutsionaalsele survele ja sidusrühmateooriale, kuna aruandluse eesmärk ei ole ainult reeglite täitmine, vaid ka investoritele ja teistele kasutajatele arusaadava ja usaldusväärse info pakkumine. Standardi eesmärk on aidata aruande kasutajatel paremini mõista ettevõtte ärimudelit ja seda, millest finantstulemused sõltuvad, mistõttu rõhutatakse kasumiaruande kategooriate olulisust ja liigitamise loogika läbipaistvust.

Eeltoodust lähtudes võib järeldada, et IFRS 18 põhitegevuse mõiste ei ole üksnes tehniline liigitus, vaid nõuab juhtkonnalt ettevõtte strateegilist positsioneerimist turul. Ettevõtted peavad läbi mõtlema ja selgelt sõnastama, milline on nende äritegevuse olemus ning kuidas seda kommunikeerida nii aruannetes kui ka näiteks audiitoritele. Selge ja järjepidev põhitegevuse määratlus on eeltingimus selleks, et standardi eesmärgid, milleks on võrreldavus, läbipaistvus ja informatiivsus, saaksid praktikas realiseeruda.

2.2.2 Kursivahede kajastamine IFRS 18 raames

Kuigi kursivahede kajastamine ei olnud otseselt käsitletud intervjuude küsimuste hulgas, tõid kaks ettevõtet selle teema esile kui olulise ja segadust tekitava aspekti IFRS 18 rakendamisel. Samuti rõhutas audiitor C selle valdkonna keerukust ja vajadust selge juhendamise järele (Audiitor C, 2025).

IFRS 18 nõuab, et kursivahed klassifitseeritakse samasse kategooriasse kui nende aluseks olevad tulud või kulud. Näiteks, kui kursivahe tekib välisvaluutas arveldatud kaubamüügi nõudest, klassifitseeritakse see äritegevuse kategooriasse. Kui kursivahe tuleneb välisvaluutas võetud laenust, kuulub see finantseerimise kategooriasse. Samas, kui kursivahe seondub investeringutega, näiteks välisvaluutas noteeritud võlakirjadega, klassifitseeritakse see investeerimise kategooriasse.

Intervjuud ettevõtetega näitasid, et see nõue võib tekitada praktilisi raskusi. Ettevõtte F tõi esile, et nende olemasolevad infosüsteemid ei võimalda automaatselt nii detailselt jälgida, millise kategooriaga konkreetne kursivahe seotud on. Selleks oleks vaja süsteemide ümberkujundamist või täiendavat manuaalset tööd, mis suurendab töömahtu ja võimalikke

vigu. (Ettevõtte F, 2025) Teise ettevõtte esindaja leidis, et nende jaoks on ilmselt mõju ebaoluline ning kardetakse suurenenud töökoormust, millest olulist kasu nende hinnangul ei teki. (Ettevõtte E, 2025).

Audiitor B ja C märkisid, et IFRS 18 lubab kasutada ebaproportsionaalse kulu või ebamõistlikku pingutust nõudva punkti erandit. See tähendab, et kui kursivahede täpne jaotamine kategooriatesse nõuab ebamõistlikult palju ressursse, võib ettevõtte need kajastada äritegevuse kategoorias (Audiitor B, Audiitor C, 2025). Samas arvab Audiitor C, et seda võidakse pahatahtlikult ära kasutada kui ettekäänat, mis annab võimaluse täpsemast klassifitseerimisest kõrvale hiilida (Audiitor C, 2025).

Autorite hinnangul nõuab IFRS 18 kursivahede kajastamine ettevõtetelt põhjalikku analüüsi ja võimalikku infosüsteemide kohendamist. Oluline on hinnata, kas olemasolevad süsteemid võimaldavad kursivahede täpset jaotamist või tuleb rakendada erandit, kuid see peaks juhtuma vaid selgelt põhjendatud olukordades. Samuti on soovitatav dokumenteerida tehtud otsused ja nende põhjendused, et tagada läbipaistvus ja vastavus standardi nõuetele.

IFRS 18 nõuete täitmine valuutakursivahede kajastamisel eeldab ettevõtetelt mitte ainult tehnilist valmisolekut, vaid ka selget aruandluspõhimõtete määratlemist ja järjepidevat rakendamist. Kuna kursivahede liigitus võib oluliselt mõjutada kasumiaruande vahesummasid, tuleb vältida ebajärjekindlat praktikat ning eelistada selliseid lahendusi, mis tagavad aruannete usaldusväärsuse ja võrreldavuse.

2.2.3 Avalikustamismõuete mõju ja arvestuslik koormus

IFRS 18 rakendamine ei piirdu pelgalt kasumiaruande struktuuri muutmisega, vaid hõlmab ka ulatuslikke täiendavaid avalikustamismõudeid, mille eesmärk on suurendada aruannete informatiivsust ja läbipaistvust. Eelkõige nõuab standard, et aruandes toodaks selgelt välja tulude ja kulude liigitus ning nende komponentide selgitused, sealhulgas ebatavalised tehingud ja juhtkonna määratletud tulemusnäitajad, kui neid kasutatakse.

Intervjuud näitasid, et just detailsete selgituste koostamine ja aruannete laiendamine võib ettevõtetele osutada kõige töömahukamaks. Ettevõtte A tõi oma intervjuus välja, et võrreldes senise praktikaga peab IFRS 18 rakendamiseks arvestama sellega, et lisades tuleb esitada tunduvalt rohkem selgitusi, sealhulgas igasugused muud kulud tuleb ära struktureerida ning põhjendada nende sisu ja liigitamise loogika (Ettevõtte A, 2025). Sarnast muret väljendas ka Ettevõtte C, kelle hinnangul võib IFRS 18 rakendamine kaasa tuua senisest suurema halduskoormuse, kuna see nõuab seniste üldistatud kirjete nagu muud kulud ja tegevuskulud lahti kirjutamist ja nende põhjendamist vastavalt kategooriatele (Ettevõtte C, 2025).

Audiitor A tõi esile, et lisaks suuremale detailsusastmele peab ettevõtte tagama, et kogu avalikustatud info on sidus kasumiaruande, juhtkonna kommentaaride ja lisade vahel, seega tema sõnul ei piisa enam lihtsalt summade esitamisest, kuna igal real peab olema selge põhjendus, miks see on esitatud eraldi või miks midagi on koondatud (Audiitor A, 2025). Audiitor B hinnangul muutub audiitori roll mitte ainult kontrollivaks, vaid peab üle võtma ka koolitaja rolli. Samas tuleb tema hinnangul audiitoritel olla siin ettevaatlik, kuna audiitoreid piirab rangelt ka sõltumatuse piirang, mida kliendile soovitusi andes ületada ei tohi (Audiitor B, 2025).

Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja rõhutas vajadust vähemalt tõlgitud IFRS 18 versiooni kättesaadavuse järele, kuna on ka neid rakendajate seas, kes ei valda inglise keelt nii hästi. See näitab, et lisaks avalikustamismõnede sisulisele keerukusele võib barjääriks osutada ka keeleline ligipääsetavus. Samuti tõi ta välja võimaliku tehnilise probleemi, et Eestis ei pruugi olla võimalik RIK.ee süsteemis kasumiaruannet IFRS 18 nõuetele vastavas vormis esitada, viidates taksonoomia potentsiaalsele uuendamise vajadusele. (Raamatupidamise Toimkonna esindaja, 2025)

Ettevõtte D tõi esile, et IFRS 18 rakendamine võib aruandluse ettevalmistusprotsessi ajaliselt pikendada ja tuua kaasa vajaduse täiendavate ressursside kaasamiseks. Erilist tähelepanu vajab töötajate koolitamine, kuna aruande koostajad peavad olema suutelised mitte ainult summasid eristama, vaid ka nende sisu detailselt selgitama ja põhjendama. (Ettevõtte D, 2025)

Autorite hinnangul viitab see olukord ühe olulise eesmärgi, aruandluse läbipaistvuse ja usaldusväarsuse, praktikas rakendamise keerukusele. Läbipaistvuse suurendamise kaudu püüab standard vähendada olukordi, kus olulised kulud jäävad peidetuks üldistesse kategooriatesse, kuid samaaegselt seab see kõrgendatud nõuded aruandlusprotsesside kvaliteedile. Seejuures tuleb arvestada ka standardi nõuet kokku viia iga juhtkonna määratletud tulemusnäitaja vastava aruande näitajaga. Selline muudatus ei tähenda pelgalt matemaatilist korrigeerimist, vaid nõuab ka sisulist argumentatsiooni iga kõrvalekalde kohta, mis peab olema dokumenteeritud ja kooskõlas ettevõtte üldise aruandluse loogikaga.

Järeldusena võib öelda, et IFRS 18 suunab ettevõtteid läbima olulist muutust. Finantsaruandlust ei käsitleta enam pelgalt tulemuste esitamise mehhanismina, vaid osana ettevõtte kommunikatsioonist ja vastutusest aruande kasutajate ees. Avalikustamismõned ei ole iseseisvad lisad, vaid loovad ühtse terviku kogu aruandlusega, mis tähendab, et ettevõtted peavad arvestama mitte ainult ettevõtte sisese tööjaotuse ja infosüsteemide ümberkujundamise, vaid ka üldise aruandluse protsesside muutumisega.

2.2.4 Juhtkonna määratletud tulemusnäitajad

IFRS 18 üheks olulisemaks uuenduseks on juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kasutuselevõtt finantsaruandes. Standardi kohaselt tuleb sellised tulemusnäitajaid esitada juhul, kui neid kasutatakse finantsseisundi või tulemuslikkuse kommuniqueerimiseks ettevõtteväliste sidusrühmadele. Juhtkonna valitud näitajad peavad olema avalikustatud eraldi lisas koos definitsiooni ning arvutusloogikaga, mis on kindlalt seotud aruandes juba eelnevalt esitatud andmetega.

Intervjuudes ilmnes, et paljud ettevõtted kasutavad juba praegu siseses kommunikatsioonis erinevaid korrigeeritud näitajaid, milleks on näiteks EBITDA ja ärikasum ilma ühekordsete kuludeta, kuid mitte kõik ei ole neid seni välises kommunikatsioonis esitanud. Ettevõtte B kinnitas, et nad kasutavad ettevõtte siseselt korrigeeritud kasuminäitajaid, kuid nende esitamine aruandes sõltub sellest, millisel kujul neid tulevikus investoritele kommuniqueeritakse (Ettevõtte B, 2025). Ettevõtte A rõhutas, et IFRS 18 piirab juhtkonna määratletud tulemusnäitajad ainult sellistele näitajatele, mis sisaldavad samaaegselt nii tulu- kui kulukomponente, mis tähendab, et paljusid seni kasutusel olnud näitajaid ei saa enam lubatud kujul esitada või tuleb selleks vormistada eraldi lisa majandusaasta aruande esitamisel (Ettevõtte A, 2025).

Samas tõdes Ettevõtte C, et kuigi nad ei ole veel juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid ametlikult määratlenud, näevad nad vajadust sellise süsteemi loomiseks, kuna investorid ootavad lisaks IFRS-põhiste näitajatele ka juhtkonna valitud näitajaid, mis peegeldaksid paremini nende ärioloogikat (Ettevõtte C, 2025). See viitab otseselt sidusrühmateooriale, mille kohaselt ettevõtted kohandavad oma aruandlust vastavalt erinevate huvitatud osapoolte teabevajadustele, eeskätt investoritele ja analüütikutele.

Audiitor A rõhutas vajadust järjepidevuse ja põhjendatuse järele. Tema sõnul on oluline, et valitud juhtkonna määratletud tulemusnäitajad oleksid asjakohased ja läbipaistvad, et ettevõtted suudaksid nende esitust aja jooksul järjepidevalt põhjendada. Samuti rõhutas ta, et kui juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid esitatakse, tuleb need tagasiulatuvalt rakendada ka võrdlusperioodile, mis võib mõnel juhul osutada tehniliselt keerukaks. (Audiitor A, 2025)

Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja hindas juhtkonna määratletud tulemusnäitajate nõuet positiivselt, leides, et see aitab parandada aruandeperioodide vahelise info võrreldavust. Samas tõi ta välja võimaliku määratlemise segaduse juhtkonna määratletud tulemusnäitajate ja alternatiivsete tulemusnäitajate mõistete vahel ning rõhutas, et juhtkonna määratletud tulemusnäitajad võivad olla seotud ka laenuitingimuste täitmise jälgimisega. Nende korrektne käsitlemine on oluline nii investorite informeerituse kui ka auditi

seisukohalt, eeldades, et tulevikus võib auditeeritud aastaaruanne sisaldada juba sellist teavet, mille kohta on pangad seni küsinud eraldi audiitori kinnitusi. (Raamatupidamise Toimkonna esindaja, 2025)

Autorite hinnangul IFRS 18 kontekstis on juhtkonna määratletud tulemusnäitaja definitsioonilt tulu ja kulu sisaldav näitaja, mille alusel hinnatakse ettevõtte finantstulemusi ja mida kasutatakse väliskommunikatsioonis, näiteks pressiteadetes, investoritele suunatud esitlustes või juhtkonna poolsetest kommentaarides aruannete kohta. See tähendab, et ettevõtted ei saa käsitleda juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid valikuliselt. Kui tulemusnäitajat kasutatakse avalikus suhtluses, tuleb see esitada ka finantsaruandes vastavalt IFRS 18 nõuetele eraldi lisana, mis selgitab millega on tegemist, sisaldades ka põhjendust, miks seda kasutatakse ning lisaks selgitusele on juurde toodud ka arvutuskäik, mis läheb kokku aruandes välja toodud andmetega. Kõik kasutatud numbrid peavad olema ristviidetega, et näidata täpselt ära, kus kohast on võetud need summad, mida on arvutuskäigus kasutatud.

See muudatus tugevdab aruandluse terviklikkust ning võib teatud juhtudel piirata varem levinud praktikat, kus ettevõtted esitasid valikuliselt kohandatud tulemusi ilma selge ülevaata, kuidas selle tulemuseni jõutud on. Samas loob see ka vajaduse sisemiste protsesside ümberhindamiseks ning juhtkonna ja finantsosakonna tihedamaks koostööks, et tagada vastavus IFRS 18 nõuetele. Selline seos tähendab, et ettevõtte kommunikatsioonistrateegia ja finantsaruandlus peavad olema kooskõlas. Samuti tuleb arvestada, et IFRS 18 loob nähtavuse ka sellele, milliseid näitajaid ettevõtte oluliseks peab, seades seeläbi ootuse järjepidevusele ja läbipaistvusele mitte ainult finantsaruannetes, vaid kogu kommunikatsioonis mis puudutab finantsaruandlust.

2.2.5 Sisemiste süsteemide ja protsesside ümberkorraldamine

IFRS 18 rakendamine eeldab enam kui vaid kasumiaruande struktuuri muutmist. See toob kaasa vajaduse hinnata ümber ettevõtete sisemised arvestusprotsessid, andmestruktuurid ning infosüsteemide võimekuse. Intervjuude põhjal oli see üks esile toodud praktilisi aspekte, kus rakendamise mõju ulatus sügavale ettevõtte igapäevase juhtimise ja aruandluse korraldusse.

Ettevõtte C märkis, et IFRS 18 rakendamine eeldab olemasoleva kontoplaani põhjalikku ülevaata, kuna varasem kontode struktuur ei võimalda eristada tehinguid standardis nõutud viie kasumiaruande kategooria alusel. Nende kontoplaan ei toeta hetkel automaatselt näiteks eristust ärikulude ja investeerimistegevuse kulude vahel (Ettevõtte C, 2025). Ettevõtte D lisas, et kategooriate korrektne rakendamine süsteemides eeldab automaatseid aruandluse loogikaid, sest vastasel juhul jääb liigitus subjektiivseks ja

manuaalne töömaht suureneb, mis võib omakorda tuua kaasa lisaks vigu ning segadust andmete kasutamisel (Ettevõtte D, 2025). Ettevõtte A tõi intervjuus esile, et IFRS 18 rakendamine ei puuduta üksnes ettevõtte finantsosakonda, süsteemide kohandamisel on oluline roll ka muudel üksustel, kuna kulude liigitus algab tihti just sellest, kuidas iga üksuse juhid kulusid kirjeldavad ja klassifitseerivad. See toob endaga kaasa vajaduse ettevõtetes laiapõhjalise teadlikkuse ja koostöö järele. (Ettevõtte A, 2025)

Audiitor B tõi välja, et kuigi talle teadaolevalt Eesti üksused ei ole IFRS 18 rakendamiseks veel aktiivselt ettevalmistustega alustanud, toetuvad nad suuresti kontserni tasandilt tulevatele sisendile. Tema sõnul on mõned rahvusvahelised kontsernid juba alustanud ERP-süsteemide funktsionaalsuse hindamist ja vajalike muudatuste planeerimist, et võimaldada kulude ja tulude automaatset klassifitseerimist vastavalt IFRS 18 kasumiaruande kategooriatele. Eesti ettevõtted ootavad hetkel kontsernilt täpsemaid juhiseid ja standardseid lahendusi ning seetõttu ei kiirustata ka iseseisvalt nõuete sisu süvitsi uurima ega süsteeme kohandama. (Audiitor B, 2025)

Kuigi Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja ei käsitlenud otseselt infosüsteemide ümberkorraldamist, märkis ta siiski, et ettevõtted on hakanud mõtlema kontoplaanide uuendamise peale. Talle isiklikult on esitatud spetsiifilisi küsimusi IFRS 18 rakendamise kohta. See näitab, et ettevõtete sisemised protsessid on saanud uue standardi valguses suurema tähelepanu osaliseks ning mõnel juhul on IFRS 18 edukas rakendamine olnud juba seotud ka töötajate motivatsioonisüsteemidega, olles näiteks aktsiapõhiste maksete teenimise üheks tingimuseks. (Raamatupidamise Toimkonna esindaja, 2025)

Autorid rõhutavad, et IFRS 18 rakendamine ei ole pelgalt tehniline muudatus, kuna see eeldab ka tööprotsesside, vastutusvalade ja koolitusvajaduste ümberhindamist. Muutused peavad looma uue normatiivse praktika, mitte piirduma süsteemivärskendustega. Andmete sisestamine ja kontrollimine peab paranema ning finantsprotsesside osalised peavad mõistma, kuidas kategooriate määramine mõjutab aruande ülesehitust.

IFRS 18 rakendamine loob vajaduse luua sisemiselt uus aruandluse ülesehitus, kus infosüsteemid, kontoplaan, töötajate rollid ja aruandlusega seonduvad vastutused on omavahel seotud. Vastasel juhul võib standardi rakendamine jääda formaalseks ning selle sisuline eesmärk, milleks on läbipaistvuse, võrreldavuse ja usaldusvärsuse suurendamine, ei realiseeru.

2.2.6 Ettevõtete ja audiitorite vaatenurkade erinevused IFRS 18 rakendamisel

Kuigi IFRS 18 rakendamise eesmärgid on osapooltele ühtselt mõistetavad, nimelt läbipaistvuse suurendamine, aruandluse võrreldavuse parandamine ja finantsnäitajate

struktuursest esitamise, ilmses intervjuudest, et audiitorite ja ettevõtete seisukohad standardi rakendamise praktiliste aspektide osas erinevad mitmes olulises punktis.

Ettevõtted keskendusid peamiselt praktilistele rakendamise takistustele, nagu kontoplaani ümberkujundamine, ERP-süsteemide kohandamine ja juhtimisaruandluse ümberstruktureerimine. Näiteks Ettevõtte B märkis, et suurimaks probleemiks on see, kuidas kogu vajalik info jõuab õigesse kohta õigel ajal, et võimaldada korrektset aruandlust. Ettevõtte hinnangul ei ole IFRS 18 nõuete täitmise puhul tegemist mitte niivõrd arusaamise, vaid pigem süsteemse valmiduse küsimusega. (Ettevõtte B, 2025)

Audiitorid, vastupidi, rõhutasid rohkem sisulist põhjendatust ja järjepidevust. Audiitor A tõi välja, et IFRS 18 nõuab juhtkonnalt selget ja tõendatavat arutluskäiku, miks mingi tulu või kulu kuulub just konkreetse kategooria alla. Tema hinnangul ei piisa selgitustest, vaid vaja on dokumenteeritud loogikat, mida saab kontrollida ja vajadusel tõendada auditiprotsessis. Samuti rõhutas ta vajadust standardi nõuete mõistmiseks mitte pelgalt tehniliselt, vaid ka aruande kasutajate perspektiivist. (Audiitor A, 2025)

Need erinevused selles, kuidas ettevõtted ja audiitorid tajuvad uueks standardiks ettevalmistumist, viitavad samuti sidusrühmateooria rakendatavusele IFRS 18 kontekstis. Ettevõtted püüavad standardi nõudeid täita viisil, mis võimaldab samal ajal tagada sisemise toimimise efektiivsuse, samas kui audiitorid esindavad reguleerivaid ja normatiivseid sidusrühmi, kelle fookuses on eelkõige aruandluse usaldusväarsus ja läbipaistvus. Nende erinevate prioriteetide tõttu tekib rakenduse tasandil paratamatult erinevaid rõhuasetusi.

Ettevõtte D tõi välja, et osa IFRS 18 nõudeid jäävad praegu veel tõlgenduslikuks, näiteks teatud laadi keerukamate tehingute puhul investeerimistegevuse ja äritegevuse piiritus. Ettevõtte hinnangul vajavad nad selles osas selgemaid juhiseid või valdkondlikke praktikakokkuleppeid. Ka see näitab, et ettevõtted ootavad rohkem kontekstipõhist rakendusjuhendit, samas kui audiitorid lähtuvad pigem üldprintsiipidest ja standardi tekstist. (Ettevõtte D, 2025)

Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja peegeldas oma vastustes mõlema osapoolt, nii ettevõtete kui ka audiitorite ootusi. Ta märkis, et audiitorite huvi IFRS 18 vastu on olnud märkimisväärne juba enne standardi kohustuslikku jõustumist, mida on mõjutanud ka seadusemuudatused Eestis. Samas tõi ta välja, et ka ettevõtted on rakendamist võtnud tõsiselt, kus näiteks on standardi edukas rakendamine seotud ka töötajate tulemustasudega. Selline pühendumus näitab, et ettevõtted võtavad regulatiivseid muudatusi tõsiselt, kuid vajavad rakendamisel tuge ja selgust. (Raamatupidamise Toimkonna esindaja, 2025)

Autorite hinnangul peegeldavad need erinevused laiemat muustrit, mis sageli ilmneb uute standardite rakendamisel, nimelt regulatiivne surve versus operatiivne tegelikkus. Ettevõtted peavad standardi nõuete täitmisel arvestama oma sisemise korraldusliku ja tehnilise võimekusega, samas kui audiitorid lähtuvad eelkõige kehtivatest regulatiivsetest nõuetest. Kui need kaks vaadet ei ole kooskõlas, võib tekkida erinevusi tõlgendamises, mis väljenduvad erinevates ootustes liigituse, dokumenteerimise või aruandluse detailsuse osas.

IFRS 18 edukaks rakendamiseks on oluline, et ettevõtted ja audiitorid alustaksid varakult dialoogi kriitiliste otsustuskohtade osas, sealhulgas põhitegevuse määratlemine, juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kasutamine ning aruannete liigenduse põhjendused. Ainult nii saab tagada, et standardi sisuline eesmärk, milleks on paremini mõistetav ja võrreldav finantsinfo, ei jää vormilise täitmise taha varju.

2.2.7 Intervjuudest tulenevad soovitusel ja ettevalmistused tulevastele rakendajatele

Kuna IFRS 18 hakkab eeldatavasti Euroopa Liidus kehtima alates 2027. aastast, kuid standard on juba avalikustatud, on paljud ettevõtted ja audiitorid hakanud varakult analüüsima rakendamise seotud vajadusi ja võimalikke takistusi. Intervjuudes küsiti ka vastajate soovitusi tulevastele rakendajatele, eriti Eesti ettevõtetele, kes alles hakkavad selle standardiga süvitsi tegelema. Nendest soovitustest joonistus välja mitu korduvat ja praktilist lähenemist.

Ettevõtte F rõhutas, et valmistumist tuleks alustada võimalikult varakult, alustades kontoplaani ja finantsprotsesside kaardistamisest, kus tuleks analüüsida, kas olemasolevad andmestruktuurid võimaldavad tulusid ja kulusid usaldusväärselt viie IFRS 18 kategooria alusel liigitada. Kui mitte, tuleb need juba nüüd ümber kujundada (Ettevõtte F, 2025). Ettevõtte E märkis, et just varajane hindamine aitab vältida olukorda, kus muudatused tuleb teha viimasel hetkel kiirustades (Ettevõtte E, 2025).

Ettevõtte C soovitas koostada varakult ettevõttesisese juhendmaterjali, kus kirjeldatakse liigituse põhimõtteid, näiteks mis on äritegevus, investeerimistegevus ja tuuakse näiteid tüüpilistest tehingutest. See aitaks vältida subjektiivsust ja tagaks järjepidevuse. Samuti leiti, et selline dokument aitab audiitoritega suhtlemisel põhjendada tehtud klassifikatsioonivalikuid. (Ettevõtte C, 2025)

Audiitor A soovitas ettevõtetel dokumenteerida juhtkonna poolt tehtud hinnangud ja määratlused. Tema sõnul on oluline, et ettevõttel oleks olemas põhjenduslik alus, miks näiteks teatud kulud kuuluvad äritegevuse või investeerimise kategooriasse ning tuleks veenduda, et seda rakendatakse järjepidevalt. Ta lisas, et suhtlus audiitoritega peaks toimuma juba ettevalmistuse varases faasis, mitte alles esimestel auditikohtumistel. Tuleks kaaluda ka

välise nõustaja kaasamist, kui ettevõttel endal tekib uue standardiga raskuseid. (Audiitor A, 2025) Kindlasti näed Audiitor B siin veel lisaks eraldi koolituste korraldamise vajadust, mida saaks turule pakkuda, et tõsta teadlikkust ning abistada seeläbi ettevõtteid (Audiitor B, 2025).

Audiitor C peab pilootaruandlust oluliseks IFRS 18 rakendamise ettevalmistuses. Tema sõnul võimaldab see hinnata ettevõtte valmisolekut, testida kasumiaruande uut struktuuri, kontrollida infosüsteemide toimivust ning kaasata audiitoreid varakult, ennetades tõlgendusprobleeme. Ta soovib pilootaruannet kui riske maandavat ja valmisolekut tugevdavat sammu. (Audiitor C, 2025)

Ettevõtte B tõi välja, et paljudel ettevõtetel on sisemiselt kasutusel mitmesuguseid korrigeeritud kasuminäitajaid, kuid nende välisesse kommunikatsiooni toomine tähendab lisatööd ja vajadust määratleda, millised näitajad kvalifitseeruvad juhtkonna määratletud tulemusnäitajatena. Selle jaoks soovitati kaardistada kõik kasutusel olevad näitajad ja hinnata nende vastavust uutele nõuetele. (Ettevõtte B, 2025)

Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja soovitas tungivalt mitte jätta IFRS 18 rakendamist viimasele hetkele ning rõhutas, et väikeste, kuid oluliste nüansside tõttu võib viivitamine tekitada tarbetuid raskusi. (Raamatupidamise Toimkonna esindaja, 2025)

Autorite hinnangul on kõik intervjuudes esile toodud soovitused, nii ettevõtetelt kui ka spetsialistidelt, olulised ja asjakohased, et tagada IFRS 18 sujuv ja tõhus rakendamine. Nende soovituste järgimine aitab vähendada rakendamisega seotud riske ja ebaselgust. Samal ajal on oluline, et iga muudatust kaalutaks hoolikalt, võttes arvesse selle võimalikku mõju ettevõtete erinevatele aspektidele.

Arvestades, et IFRS 18 on suhteliselt uus standard ning mitmed selle aspektid võivad olla tõlgendatavad erinevalt, on praegu veel vara teha lõplikke järeldusi. Tulevikus avaldatavad juhised ja täiendavad materjalid aitavad tõenäoliselt selgitada standardi rakendamisega seotud küsimusi ja toetavad ettevõtteid selle nõuetekohasel rakendamisel.

2.3 Autorite vaade IFRS 18 eesmärkidele ja rakendamisele

Käesolevas alapeatükis esitatakse autorite arutelu IFRS 18 standardi eesmärkide, võimalike mõjude ja praktiliste rakenduslike väljakutsete üle. Analüüs tugineb nii varasematele teoreetilistele käsitlustele kui ka töö raames läbi viidud intervjuudele ning käsitleb eelkõige küsimust, kas IFRS 18 suudab täita oma algselt seatud eesmärgid läbipaistvama ja võrreldavama finantsaruandluse suunas. Oluline on rõhutada, et standard jõustub alates 1. jaanuarist 2027, kuid töö kirjutamise hetkel ei ole Euroopa Liidus selle lõplikku kasutuselevõttu veel kinnitatud, mis tekitab täiendavat ebakindlust selle rakendamise kontekstis.

Autorite hinnangul on IFRS 18 eesmärgid, finantsaruannete võrreldavuse, läbipaistvuse ja aruande kvaliteedi parandamine küll igati põhjendatud ja asjakohased, ent nende saavutamine praktikas võib osutuda keerukaks. Eriti problemaatiliseks peavad autorid juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kasutamist, mis oma olemuselt jäävad subjektiivseks ja võivad olla mõjutatud ettevõtte soovist esitada tulemusi soodsamas valguses. Kuigi standard seab nendele tulemusnäitajate avalikustamise ja sidususe nõuded, ei pruugi see täielikult takistada tulemuste kujundamist juhtkonna poolt soovitud narratiivile vastavaks. Ühtlasi ei sea standard kindlat piiri juhtkonna määratletud tulemusnäitajate arvule ega meetoodilisele ühtsusele, mis võib praktikas tähendada liigset varieeruvust ka näitajate sisulises tõlgenduses.

Autorite arvates võib IFRS 18 püüdlus suurendada aruannete võrreldavust saavutada vastupidise tulemuse juhul, kui ettevõtted tõlgendavad keskseid mõisteid erinevalt, nagu näiteks põhitegevus. Intervjuudes tõstsid mitmed vastajad esile, et põhitegevuse määratlemine võib osutuda keeruliseks, eriti kontsernide puhul, kus erinevad äriüksused tegelevad erinevate tegevusvaldkondadega. Selline tõlgenduslik mitmekesisus suurendab riski, et sarnased tehingud liigitatakse eri ettevõtetes erinevatesse kasumiaruande kategooriatesse, mis omakorda vähendab aruannete omavahelist võrreldavust. Lisaks ei ole rahvusvaheline praktika veel piisavalt välja kujunenud, et pakkuda tugevat võrdlusbaasi Eesti ettevõtetele, mistõttu võivad esimesed rakendajad olla sunnitud otsuseid langetama piiratud info põhjal.

Kuigi standard annab kindlad juhised kasumiaruande struktuuri ja vahesummade osas, jätab see olulisel määral ruumi subjektiivseteks otsusteks. Autorite hinnangul võivad mõisted nagu "ebaregulaarne kulu" või "oluline kirje" olla ettevõtte poolt erinevalt tõlgendatavad ning seeläbi võimaldada liigset paindlikkust. Praktikas võib see tähendada, et lisaks ametlikele kategooriatele hakatakse looma täiendavaid kirjeid ja vahesummasid, mis pole küll standardi mõttes vastuolus, kuid võivad moonutada aruande kvaliteeti või tekitada eksitavat selgust. Samuti pole IFRS 18-s selgeid mehhanisme, kuidas tagada, et lisatud tulemusnäitajad või read ei eksitaks aruannete kasutajaid, näiteks liialt optimistlike kirjelduste või terminoloogiaga.

Ühe olulise teemana püstitab IFRS 18 soov vähendada finantsnäitajatega manipuleerimist. Autorid leiavad siiski, et kuigi standard nõuab juhtkonna määratletud tulemusnäitajate täpset määratlemist ja sidumist kasumiaruande ridadega, ei pruugi see olla piisav vältimaks juhtkonna poolt finantsnäitajate kujundamist. Tugevam järelevalve ja audiitorkontroll saavad siin olema määrava tähtsusega. Samuti võib juhtuda, et varasematele

probleemsetele praktikatele antakse lihtsalt uus vorm, mis sobitub formaalselt standardi raamistikku, kuid ei paranda sisuliselt aruannete usaldusväärsust. Näiteks võib kujuneda olukord, kus standardiseeritud vahesummade kõrval kasutatakse endiselt ettevõtte pressiteadetes või investorpresentatsioonides ulatuslikult kohandatud tulemusnäitajaid, mis võib jätta aruande kasutajatele moonutatud mulje ettevõtte tulemustest.

Erilist tähelepanu väärrib ka audiitorite vaatenurk. IFRS 18 sätestab, et kõik juhtkonna määratletud tulemusnäitajad, mida kasutatakse välises kommunikatsioonis, peavad olema aruandes avalikustatud ja seotud IFRS-i kohaste ridadega. Praktikas võib aga audiitorite jaoks olla keeruline tagada, et neile on avalikustatud kogu vastav info, mis on ettevõtte poolt perioodi jooksul avalikustatud. Audiitoritel puudub sageli ammendav ülevaade kogu ettevõtte aasta jooksul tehtud väliskommunikatsioonist, milleks on näiteks sotsiaalmeedia postitused, analüütikutele suunatud üritused, intervjuud ja muu selline. Seetõttu võivad osa juhtkonna määratletud tulemusnäitajatest jääda nende fookusest välja. Hetkel ei näi olevat ühtset ja toimivat mehhanismi, kuidas audiitorid saaksid seda teavet süsteemselt koguda ja kontrollida, mis seab ohtu juhtkonna määratletud tulemusnäitajate täielikkuse ja läbipaistvuse. Samuti ei ole praegu selge, kuidas audiitorid peaksid hindama tulemusnäitajate esitusviisi mitte ainult faktipõhiselt, vaid ka selle mõju osas aruannete kasutaja tajule. Seetõttu võib audiitorite töö muutuda sisuliselt keerukamaks ning vajada täiendavat juhendamist ja metoodilist tuge nii rahvusvaheliste kui ka kohalike kutseorganisatsioonide poolt.

Töö käigus läbiviidud intervjuudest ilmnes, et mitmed ettevõtted ei tunne end veel olevat valmis IFRS 18 rakendamiseks, olgugi et standardi jõustumiseni on veel aega. Puudujääke täheldati infosüsteemide valmiduses, töötajate teadlikkuses ja sisemistes aruandlusprotsessides. Autorite hinnangul võib see põhjustada olukorra, kus suuremad rahvusvahelised ettevõtted suudavad standardit korrektselt rakendada, samas kui väiksemad ettevõtted jäävad ressursside ja teadmiste puudumise tõttu maha. See tekitab potentsiaalse riski aruandlusvaliteedi ebavõrdsuse süvenemiseks. Lisaks ilmnes, et paljud neist tegutsevad rahvusvaheliste kontsernide koosseisus ning ootavad aktiivselt kontsernilt standardseid juhiseid ja süsteemseid lahendusi, mistõttu ei kiirustata iseseisvalt IFRS 18 nõuete sisu süvitsi uurima ega süsteeme ümber seadistama. Selline sõltuvus ülevalt alla tulevast infost võib aga edasi lükata vajalike sisemiste ettevalmistuste algust ning jätta osa Eesti turuosalistest rakendamise algusperioodil haavatavamasse positsiooni. Reguleerivate asutuste ja audiitorite roll muutub siin kriitiliseks, tagamaks standardi ühtne ja läbipaistev rakendamine kogu turul. Lisaks on oluline, et järelevalveasutused looksid juhendmaterjale ja tõlgendusi, mis aitaksid

ettevõtteid keeruliste hinnanguliste otsuste tegemisel ning vähendaksid subjektiivsete tõlgenduste varieeruvust.

Kokkuvõttes leiavad autorid, et IFRS 18 on oluline samm edasi finantsaruandluse standardiseerimise ja läbipaistvuse suurendamise suunas. Samas võib esimestel aastatel pärast standardi jõustumist tekkida tõlgenduslikke erinevusi ja rakenduslikke väljakutseid, mis piiravad selle esialgset mõju. Õnnestunud rakendamine eeldab tugevat ettevalmistust, turuosaliste koostööd ning teadlikkuse tõstmist. Standardi jõustumine 2027. aastal ning jätkuv ooteseis Euroopa Liidu vastuvõtu osas muudavad selle teema eriti aktuaalseks ning vajavad nii ettevõtete kui ka poliitikakujundajate poolset tähelepanu juba praegu. Samuti tasub kaaluda IFRS 18 mõjude jälgimist rakenduseelses faasis ning Eestis tehtavate tõlgendussoovituste koordineerimist, et toetada ühtlustatud ja usaldusväärset rakendust kohalikul tasandil.

2.4 Autorite järeldused ja ettepanekud

IFRS 18 kehtestamine tähistab olulist muutust rahvusvahelises finantsaruandluses, mille eesmärk on suurendada aruannete läbipaistvust, võrreldavust ja informatiivsust. Käesolev peatükk võtab kokku uurimuse käigus saadud empiirilised tulemused ning seob need töö alguses püstitatud uurimisülesannetega. Järeldustes on võimalik eristada nii sisulisi muudatusi finantsaruandluses kui ka praktilisi väljakutseid, mis standardi rakendamisega kaasnevad. Tulemused on struktureeritud vastavalt viiele uurimisülesandele ning sellele tuginedes on sõnastatud konkreetseid ettepanekuid IFRS 18 tõhusaks ja järjepidevaks rakendamiseks Eestis.

Esimese uurimisülesande raames, mille eesmärk oli selgitada IFRS 18 sisu ning tuua välja olulisemad muudatused võrreldes standardiga IAS 1, saab järeldada, et IFRS 18 toob endaga kaasa mitmetasandilise muudatuste kogumi, mis puudutab eeskätt kasumiaruande ülesehitust. Uus viiekategooriline struktuur ning kohustuslikud vahesummad, milleks on ärikasum ja kasum enne finantseerimistegevust ja tulumaksu, loovad eeldused võrreldavamate ja selgemate aruannete koostamiseks. Kui IAS 1 jättis kasumiaruande kujundamise paljuski ettevõtte enda otsustada, siis IFRS 18 seab kindlad reeglid, mille järgimine on kohustuslik. Autorid järeldavad, et tegemist ei ole üksnes aruandluse vormilise korrastamisega, vaid sisulise sooviga ühtlustada aruandlus, mille eesmärgiks on rahuldada erinevate aruande kasutajate vajadusi usaldusväärsema informatsiooni järele.

Teise uurimisülesandena käsitleti standardi rakendamisega kaasnevaid muutusi finantsaruandlusega seotud tegevustes. Empiirilise osa põhjal ilmnes, et IFRS 18 rakendamine toob kaasa ulatuslikke protsessimuudatusi, mis ulatuvad finantsosakonnast

kaugemale ja puudutavad nii infosüsteeme kui ka sisekommunikatsiooni. Koondamise ja eristamise reeglite rakendamine nõuab seniste arvestus- ja andmesüsteemide ümberkorraldamist ning varasemast suuremat tähelepanu dokumenteerimisele. Täiendavad avalikustamise nõuded, sealhulgas kirjade sisu täpsustamine ja seletav teave lisades, suurendavad aruandlusega seotud töömahtu ning eeldavad ettevõtetes süsteemset koostööd.

Kolmanda uurimisülesandena tuvastati ettevõtete kogemustel põhinevad väljakutsed IFRS 18 rakendamisel. Esines raskusi seoses ettevõtte põhitegevuse määratlemisega, mis on aluseks kasumiaruande kirjade õigeks klassifitseerimiseks. Tuli ette olukordi, kus kontsernides tegutses mitu erineva iseloomuga ärisuunda, mille puhul ei olnud selge, millised neist moodustavad IFRS 18 mõistes põhitegevuse. Samuti tõid mitmed ettevõtted esile, et juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kontseptsioon ei olnud praktikas alati lihtsalt rakendatav, kuna varasemad mõõdikud ei vastanud IFRS 18 määratlusele või ei olnud piisavalt läbipaistvalt dokumenteeritud. Autorite hinnangul ei seisne probleem üksnes uue regulatsiooni keerukuses, vaid ka vajaduses suurendada ettevõttesisest arusaamist standardi sisulisest eesmärgist. Intervjuudes tuli ka esile, et Eesti ettevõtted, kes kuuluvad rahvusvahelistesse kontsernidesse, ei ole veel iseseisvalt IFRS 18 rakendamisega sisuliselt alustanud, kuna ootavad kontserni tasandilt tulevaid juhiseid ja tehnilisi lahendusi. Selline ooteseisund võib aga vähendada ajavaru sisulisteks ettevalmistusteks ja seeläbi mõjutada finantsaruannete kvaliteeti ning esitatava teabe tõlgendatavust.

Neljanda uurimisülesande eesmärgiks oli teha järeldusi IFRS 18 muudatuste rakendamise mõjust finantsaruandlusele ettevõtete kogemuste põhjal. Intervjuude põhjal selgus, et standardi mõju ulatub kaugemale kasumiaruande struktuurist ning hõlmab ulatuslikke muudatusi ka aruannete sisus ja selgitavas lisainformatsioonis. Ettevõtted rõhutasid, et IFRS 18 avalikustamismõõded on varasemast detailsemad, nõudes selgitavat lisainfot nii juhtkonna määratletud tulemusnäitajate, ebatavaliste kirjetega seotud summade kui ka mitmete koondatud kirjade kohta. Ettevõtete kogemused kinnitasid, et lisainformatsiooni avaldamine ei ole pelgalt mahuline küsimus, vaid nõuab sisulist selgitust ja selget seostamist põhjaruannetes esitatud andmetega. Kohustuslik kahepoolne ristviitamine nii põhjaruannete kui ka lisade vahel suurendab aruannete läbipaistvust, kuid eeldab ka aruandluse koostamise suuremat meetodilist läbimõeldust. Oluliseks järelduseks on, et IFRS 18 muudab lisades esitatava teabe funktsiooni. Kui varem oli see sageli üldine täiendav teave, siis nüüd muutub lisainformatsioon aruannete lahutamatuks osaks, mis peab andma kasutajatele sisulist selgust ja tuge finantstulemuste mõistmisel. Avalikustatava teabe kvaliteet määrab otseselt finantsaruannete usaldusväärsuse. Ettevõtted, kellel puudub

süsteemne lähenemine andmete kogumisele ja selgituste koostamisele, seisavad suurema töönaosusega silmitsi tõlgendamiskeskuste ja potentsiaalse usaldusvääruse langusega aruande kasutajate silmis.

Viienda uurimisülesande eesmärk oli koondada soovitusel ja parimad praktikad, mille põhjal saaksid Eestis tegutsevad ettevõtted IFRS 18 rakendamist süsteemselt ette valmistada. Intervjuudes osalenud ettevõtete ja spetsialistide kogemused näitasid, et kuigi standardi nõuded on rahvusvaheliselt ühtsed, kujunevad tegelikud rakendamisviisid välja sõltuvalt ettevõtte suurusest, tegevusvaldkonnast ja sisemistest aruandluspraktikatest. IFRS 18 nõuete tõlgendamisel ja rakendamisel esinevad olulised erisused ning töö käigus ilmnes, et süsteemne lähenemine ja varajane ettevalmistus on edukaks üleminekuks hädavajalikud. Autorid järeldavad, et IFRS 18 rakendamise õnnestumiseks on oluline mõtestada standardi põhimõtteid ning kujundada vastav sisemine arvestus- ja aruandlussüsteem. Soovitav on alustada ettevalmistustega juba enne standardi jõustumist, rakendades näiteks pilootaruandlust, täpsustades põhitegevuse määratlemise aluseid ning hinnates juhtkonna määratletud tulemusnäitajate sobivust IFRS 18 kriteeriumite valguses. Samuti on otstarbekas kaasata audiitorid ja teised osapooled ettevalmistusprotsessi võimalikult varakult, et tagada standardi ühtlane ja järjepidev rakendamine.

Käesoleva töö lisas 4 on esitatud praktiline kontrollnimekiri, mille eesmärk on aidata ettevõtetel süsteemselt hinnata oma valmisolekut IFRS 18 rakendamiseks. Nimekirja koostamisel on lähtutud empiirilises osas kogutud tähelepanekutest ning kogemustest. Autorid soovitavad ettevõtetel seda nimekirja kasutada nii sisemise enesehindamise tööriistana kui ka alusmaterjalina koostööks audiitorite ja konsultantidega. Kontrollnimekiri võimaldab ettevõtetel hinnata, kas olulised valdkonnad, nagu näiteks aruandluse struktuur, tulemusnäitajate dokumentatsioon või IT-süsteemide valmisolek, on IFRS 18 nõuetega kooskõlas või vajavad täiendavat tähelepanu.

Autorite hinnangul ei seisne IFRS 18 edukas rakendamine üksnes tehnilises vastavuses või formaalsete nõuete täitmisel, vaid eeldab ennekõike teadlikku, strateegiliselt juhitud ning sisuliselt läbimõeldud protsessi. Läbipaistvuse, võrreldavuse ja informatiivsuse suurendamine finantsaruandluses ei ole pelgalt regulatiivne kohustus, vaid võimalus tõsta ettevõtete finantskommunikatsiooni kvaliteeti ja usaldusväärust. Standardi tulemuslik rakendamine nõuab selget arusaama IFRS 18 põhimõtetest, valdkondade ülekoostööd ning järjepidevat tegutsemist. Parimate tulemuste saavutamiseks on oluline, et ettevõtted kujundaksid oma aruandlussüsteemi ümber mitte üksnes vastavuse tagamiseks, vaid eelkõige selleks, et toetada otsustuspõhist ja kasutajakeskset finantsaruandlust.

Kokkuvõte

Rahvusvahelise finantsaruandluse standardi IFRS 18 *Finantsaruannete esitamine ja neis avalikustatav teave* kasutuselevõtt toob kaasa olulisi muudatusi ettevõtete finantsaruandluses, eelkõige kasumiaruande struktuuris, juhtkonna määratletud tulemusnäitajate avalikustamises ja aruandluse läbipaistvuse nõuetes. Standard avaldati 2024. aasta aprillis ning selle kohustuslik rakendamine on planeeritud aruandeperioodidest, mis algavad 1. jaanuaril 2027 või hiljem.

Teoreetilises osas selgitati standardi kehtestamise tagamaid ning võrreldi IFRS 18 sätteid varasemalt kehtinud IAS 1 standardiga. Töö raames analüüsiti kasumiaruande kategooriate ja vahesummade täpsustamist ning rõhutati, et IFRS 18 eesmärk ei seisne pelgalt finantsandmete teisiti struktureerimises, vaid aruandluse selguse, võrreldavuse ja usaldusvääruse suurendamises. Ühtlustatud esitusviis, ebaregulaarsete tulude ja kulude eristamise nõue ning detailsemad juhendid juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kohta viitavad uuele arengufaasile rahvusvahelises finantsaruandluses. Standardi abil püütakse vähendada ettevõtete vabadust finantsinformatsiooni subjektiivseks esitlemiseks ning suurendada sidusust juhtimisaruandluse ja välise finantsaruandluse vahel.

Lisaks käsitles teoreetiline osas IFRS 18 rakendamisega kaasnevaid muudatusi ettevõtete finantsaruandlusega seotud tegevustes. Keskendus sellele, kuidas uus standard mõjutab ettevõtete sisemisi protsesse, sealhulgas infosüsteemide kohandamist, kontoplaani ümberstruktureerimist ning aruandluse koondamise ja eristamise põhimõtete rakendamist. Rõhutati, et IFRS 18 toob kaasa vajaduse paremini siduda sisemine juhtimisaruandlus välise finantsaruandlusega ning kujundada aruandlusprotsessid ümber viisil, mis tagab uute nõuete täitmise. Samuti käsitleti standardi mõju aruandekirjete loetavusele ja selgusele, tuues esile, et nõuded koondamise põhjendamiseks ja ebatavaliste kirjete selgitamiseks eeldavad ettevõtetest suuremat läbipaistvust ja tõhusamat koostööd erinevate osakondade vahel.

Empiirilises osas tugineti kuue rahvusvahelise ettevõtte ning kolme audiitori ja Eesti Raamatupidamise Toimkonna esindaja intervjuudele. Kogutud kogemuspõhine sisend võimaldas hinnata, kuidas ettevõtted valmistuvad IFRS 18 rakendamiseks ning millised on olnud senised väljakutsed ja õppetunnid. Intervjuud näitasid, et kuigi standardi eesmärke hinnatakse positiivselt, on praktiline rakendamine seotud olulise määramatuse ja töömahuga. Ettevõtted toovad välja vajaduse sisemiste struktuuride ja aruandluse loogika ümberkujundamise järele ning rõhutavad, et muudatused ei piirdu ainult finantsosakonnaga, vaid eeldavad valdkondade vahelist koostööd. Arvestatavat väljakutset kujutab endast põhitegevuse määratlemine, mis on finantsaruannete kategoriseerimise lähtepunkt. Mitmed

vastajad töid välja, et IFRS 18 rakendamiseks ei piisa olemasolevatest struktuuridest, vaid vaja on investeerida ka töötajate koolitustesse, juhtimissüsteemide täiustamisse ja andmevoogude jälgitavuse suurendamisse. Avalikustamiskoostöö täpsustamine ja kasumiaruande uue struktuuri rakendamine nõuavad ettevõtelt läbimõeldud lähenemist ning võivad esialgu suurendada aruannete koostamise ajakulu ja töömahtu. Samas rõhutasid vastajad, et IFRS 18 loob eeldused sisukamaks ja usaldusväärsemaks finantskommunikatsiooniks, mis toetab paremini sidusrühmade teadlikke otsuseid. Eriti väärtuslikuks peeti standardi panust finantsaruannete võrreldavuse ja läbipaistvuse suurendamisse, mis on oluline ka aruande kasutajate vaatenurgast. Tõdeti, et eduka rakendamise eelduseks on ettevõtete valmisolek alustada varakult ettevalmistusega ning kohandada olemasolevaid aruandlussüsteeme ja -protsesse standardi nõuetele vastavaks. Intervjuudest ilmnes, et Eestis tegutsevad rahvusvahelistesse kontsernidesse kuuluvad ettevõtted ei ole veel iseseisvalt IFRS 18 rakendamiseks alustanud, kuna ootavad juhiseid kontserni tasandilt. Selline lähenemine võib aga vähendada sisuliste ettevalmistuste ajavaru ning suurendada riski, et aruandlus ei ole piisavalt läbimõeldud ega järjepidev.

Autorite järelduste kohaselt on IFRS 18 mõju ettevõtetele mitmetahuline. Ühest küljest suurendab see aruandluse läbipaistvust, kehtestades standardiseeritud struktuuri ja piirates subjektiivseid esitusvõimalusi. Teisest küljest nõuab see olulisi sisemisi ümberkorraldusi, alates andmete kogumisest ja liigitamisest kuni juhtkonna ja audiitorite vahelise koostöö täiendamiseni. IFRS 18 rakendamine tõstab ettevõtte aruandluse kvaliteeti, kuid seab kõrgemad ootused ka aruandekohustuslike üksuste valmisolekule, teadmiste ja sisemisele koostööle. Eriline tähelepanu tuleb pöörata põhitegevuse määramisele, juhtkonna määratletud tulemusnäitajate kasutamisele, kuna need mõjutavad otseselt ettevõtte väliskuvandit ning nõuavad läbipaistvat ja järjepidevat dokumenteerimist. Samuti tuleb ettevõtetal tagada, et kõik esitatud summad ja kirjed oleksid põhjaruannetes ja lisades loogiliselt seostatavad ning varustatud asjakohase selgitava infoga.

Töö üheks praktiliseks väljundiks on lisas 4 esitatud kontrollnimekiri, mis aitab ettevõtetal süsteemselt hinnata oma valmisolekut IFRS 18 rakendamiseks. Kontrollnimekiri koostati intervjuudes saadud kogemuspõhise sisendi põhjal ning see hõlmas kõiki olulisi valdkondi alates juhtkonna teadlikkuse suurendamisest ja sisemise aruandluse ümberkujundamisest kuni IT-süsteemide kohandamise ja pilootaruandluse läbiviimiseni.

Käesolev töö panustab valdkonda nii sisulise analüüsi kui ka empiirilise lähenemise kaudu. Eesti kontekstis on tegemist ühe esimese uurimusega, mis käsitleb IFRS 18 rakendamise mõju süsteemselt ja tõendus põhised. Töös tehtud järeldused ja praktilised

soovitused annavad väärtusliku sisendi Eesti ettevõtetele, kes seisavad lähiaastatel silmitsi vajadusega standardi rakendamiseks valmistuda. Samuti aitab töö suurendada teadlikkust sellest, millised on IFRS 18 rakendamise peamised fookusala ja riskikohad ning milliseid samme saab ettevõtetes juba varakult astuda, et tagada sujuv üleminek.

Töö tulemused loovad aluse mitmetele võimalikele edasiarendustele. IFRS 18 rakendamise tegeliku mõju hindamiseks saab pärast standardi jõustumist läbi viia uue uuringu, mis keskendub kasumiaruannete struktuuri, kasutatavate vahesummade ja avalikustatud tulemusnäitajate võrdlusele enne ja pärast IFRS 18 kasutuselevõttu. Uute andmete ilmnemisel on võimalik teha järeldusi selle kohta, millised aspektid standardist on osutunud kõige kriitilisemaks või keerulisemaks. Samuti annaks jätku-uuring võimaluse hinnata, mil määral on ettevõtete ootus ja tegelik kogemus rakendamise protsessis kattunud.

Tulevikus oleks väärtuslik uurida pilootaruandluse rolli ettevõtete ettevalmistusprotsessis ning koguda kvalitatiivseid juhtumiuuringuid edukatest ja ebaõnnestunud rakendamispraktikatest. Need juhtumiuuringud võiksid aidata koostada praktilisi juhendeid ja koolitusmaterjale Eesti ettevõtetele. Täiendavat tähelepanu väärrib ka juhtkonna määratletud tulemusnäitajate praktiline kasutamine, et aru saada kuidas erinevad ettevõtted neid määratlevad, millisel kujul neid esitatakse ja kuidas mõjutavad need investorite ja analüütikute hinnanguid. Võimaliku uurimissuunana võiks käsitleda ka IFRS 18 mõju auditeerimisprotsessidele, sealhulgas sisekontrollisüsteemidele ja auditivalmidusele, mis võib standardi tõttu muutuda sisuliselt mahukamaks. Täiendavalt oleks võimalik laiendada uurimistööd sektoripõhiselt, et hinnata, kas IFRS 18 rakendamisel esinevad erinevused näiteks tööstus-, teenindus- või finantssektori ettevõtete vahel. Selline analüüs võimaldaks täpsemalt hinnata, kuidas ettevõtte ärimudel mõjutab standardi rakendamise raskusastet ja tõlgendamisvajadust.

Kokkuvõtvalt võib järeldada, et magistritöö täitis püstitatud uurimiseesmärgi ning sellele vastavad uurimisülesanded. Töö pakkus mitmetasandilist käsitlust rahvusvahelise finantsaruandluse standardi IFRS 18 sisulistest ja praktilistest aspektidest, keskendudes peamistele rakenduslikele väljakutsetele ning esitades asjakohaseid soovitusi nende lahendamiseks. Uurimistöö tulemused löid väärtusliku lähtekoha edasiseks aruteluks IFRS 18 rakendamise üle, võimaldasid suunata tulevasi rakendusüuringuid ning toetasid Eesti ettevõtete valmisolekut standardile üleminekuks.

Viidatud allikad

1. Ali, M., Ananzeh, B., & Al-Adeem, K. (2023). IFRS adoption: A systematic review of the underlying theories. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 21(1), 141–163. DOI: 10.1108/JFRA-08-2022-0317
2. Annist, A, Kaaristo, M. (2017). *Sotsiaal- ja kultuuriantropoloogia*. Tallinn: TLÜ Kirjastus. 61 lk.
3. Audiitor A. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 22. märts 2025
4. Audiitor B. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 10. aprill 2025
5. Audiitor C. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 14. aprill 2025
6. Audiitortegevuse seadus. Vastu võetud Riigikogus 27.01.2010, Riigiteataja I osa, 2010, nr 9, art 41. Kättesaadav:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/107012025013?leiaKehtiv>
7. Baksaas, K. M., & Stenheim, T. (2019). Proposal for improved financial statements under IFRS. *Cogent Business & Management*, 6(1). DOI: 10.1080/23311975.2019.1642982
8. BDO Global. (2024). *IFRS Accounting Standards in Practice*. Retrieved from:
<https://www.bdo.global/getmedia/4f832e42-47f0-417d-9fc2-88b69ffd8d70/IFRS-18-Presentation-and-Disclosure-in-Financial-Statements.pdf?ext=.pdf>
9. Blessing, M. (2024). *Recent Updates to IFRS and Their Implications for Global Financial Reporting*. Retrieved from:
<https://www.researchgate.net/publication/384604975>
10. Camfferman, K., & Zeff, S. A. (2018). The Challenge of Setting Standards for a Worldwide Constituency. *Research Implications from the IASB's Early History, European Accounting Review*, 27:2, 289-312. DOI: 10.1080/09638180.2017.1296780
11. Carnegie, G., Parker, L., & Tsahuridu, E. (2020). It's 2020: What is Accounting Today? *Australian Accounting Review*, 31(1), 65–73. DOI: 10.1111/auar.12325
12. Effects Analysis. (2024). *Effects Analysis: IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements*. Retrieved from:
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/amendments/english/2024/effect-analysis-ifrs18-april2024.pdf>
13. EFRAG. (2025). *Endorsement Status*. Retrieved from:
<https://www.efrag.org/en/financial-reporting/endorsement-status>

14. Eftekhari, H. (2024). Transcribing in the digital age: Qualitative research practice utilizing intelligent speech recognition technology. *European Journal of Cardiovascular Nursing*, 23(5), 553-560. DOI: 10.1093/eurjcn/zvae013
15. Ettevõtte A. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 31. märts 2025
16. Ettevõtte B. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 3. aprill 2025
17. Ettevõtte C. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 7. aprill 2025
18. Ettevõtte D. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 7. aprill 2025
19. Ettevõtte E. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 11. aprill 2025
20. Ettevõtte F. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 14. aprill 2025
21. EY. (2024). *Applying IFRS: Closer Look At IFRS 18*. Retrieved from: https://www.ey.com/en_gl/technical/ifrs-technical-resources/applying-ifrs-a-closer-look-at-ifrs-18
22. IAS Plus. (2010). *Financial statement presentation — Comprehensive project*. Retrieved from: <https://www.iasplus.com/en/projects/completed/fs/fsp>
23. IAS Plus. (2024). *IFRS 18 — Presentation and Disclosure in Financial Statements*. Retrieved from: <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs-18>
24. IASB. (2008). *Discussion Paper: Preliminary views on financial statement presentation*. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/revised-ias-1-phase-b-replacement/dpprelviewsfinstmtpresentation.pdf>
25. IASB. (2010). *Staff Draft of Exposure Draft: Financial statement presentation*. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/revised-ias-1-phase-b-replacement/fspstandard.pdf>
26. IASB. (2018). *Primary financial statements – Project overview*. Retrieved from <https://www.ifrs.org/-/media/project/primary-financial-statements/supporting-materials/pfs-project-overview-sept-2018.pdf>
27. IFRS 18. (2024). *IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements. Standard 2025 Issued*. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2025/issued/ifrs18/>
28. IFRS 18 Illustrative Examples. (2024). *Illustrative Examples*. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2025/issued/ifrs18-ie/>

29. IFRS 19. (2024). *IFRS 19 Subsidiaries without Public Accountability: Disclosures*. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-19-subsi-diar-ies-without-public-accountability-disclosures/>
30. IFRS Foundation. (2017). *Better communication in financial reporting: Making disclosures more meaningful*. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/disclosure-initiative/better-communication-making-disclosures-more-meaningful.pdf>
31. IFRS Foundation. (2023). Primary financial statements: Effects analysis. Staff paper, Agenda reference: 1. Emerging Economies Group meeting. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2023/october/eeg/ap-1-primary-financial-statements-october-2023-eeg.pdf>
32. IFRS Foundation. (2024). *New IFRS Accounting Standard will aid investor analysis of companies' financial performance*. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2024/04/new-ifrs-accounting-standard-will-aid-investor-analysis-of-companies-financial-performance/>
33. Kaawaase, T. K., Nairuba, C., Akankunda, B., & Bananuka, J. (2021). Corporate governance, internal audit quality and financial reporting quality of financial institutions. *Asian Journal of Accounting Research*, 6(3), 348–366. DOI: 10.1108/AJAR-11-2020-0117
34. Kainth, A., Mustafa, G. (2021). Conceptual formation and explanation in IFRS-based financial accounting research. *Cogent Business & Management*, 8(1), 1935185. DOI: 10.1080/23311975.2021.1935185
35. KPMG. (2024). *Presentation and disclosure*. Retrieved from: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/ifrg/2024/isg-first-impressions-presentation-and-disclosure-ifrs-18.pdf>
36. Kviifte, S. S. (2024). IFRS: Ny standard om presentasjon og noteopplysninger. *Magma*, 27(5). DOI: 10.23865/magma.v27.1472
37. Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid*. Gigantum Humeris. Tallinn, TLÜ Kirjastus. 173 lk.
38. Määrus 2023/1803. Komisjoni määrus (EL) 2023/1803 13. september 2023, millega võetakse vastu teatavad rahvusvahelised raamatupidamisstandardid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1606/2002. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02023R1803-20240109>

39. OpenAI. (2024). ChatGPT (13. mai versioon) [suur keelemudel].
<https://chat.openai.com/>
40. Prather-Kinsey, J., De Luca, F., & Phan, H.-T.-P. (2022). Improving the global comparability of IFRS-based financial reporting through global enforcement: A proposed organizational dynamic. *International Journal of Disclosure and Governance*, 19(4), 330–351. DOI: 10.1057/s41310-022-00145-5
41. Project Summary. (2024). *Project Summary*. Retrieved from:
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/primary-financial-statements/ifrs-standard/projectssummary-ifrs18-april2024.pdf>
42. PWC. (2024). *18 - Presentation and disclosure in financial statements (IFRS 18) - effective 1 January 2027*. Retrieved from:
https://viewpoint.pwc.com/dt/gx/en/pwc/manual_of_accounting/ifrs/ifrs_INT/ifrs_INT/18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements-ifrs-18.html#pwc-topic.dita_bbb1d900-5175-4c2f-b011-d7e68c2968f5
43. Raamatupidamise Toimkonna Esindaja. Autorite isiklik intervjuu. Tallinn, 10. aprill 2025
44. Roszkowska, P. (2021). Fintech in financial reporting and audit for fraud prevention and safeguarding equity investments. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 17(2), 164–196. DOI: 10.1108/JAOC-09-2019-0098
45. Ruslin, R., Mashuri, S., Abdul Rasak, M. S., Alhabsyi, F., & Syam, H. (2022). Semi-structured Interview: A Methodological Reflection on the Development of a Qualitative Research Instrument in Educational Studies. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 12(1), 22-29. DOI: 10.9790/7388-1201052229
46. Squire, C. M., Giombi, K. C., Rupert, D. J., Amoozegar, J., & Williams, P. (2024). Determining an Appropriate Sample Size for Qualitative Interviews to Achieve True and Near Code Saturation: Secondary Analysis of Data. *Journal of Medical Internet Research*, 26, e52998. DOI: 10.2196/52998
47. Taylor, D., Osei-Tutu, F., & Awuye, I. S. (2024). The role of accounting standards in financial inclusion. *International Review of Financial Analysis*, 96 (Part A). DOI: 10.1016/j.irfa.2024.103594
48. Yang, K. (2025). Discussion for the IFRS Implementation. *Advances in Economics Management and Political Sciences*, 154(1): 37-41. DOI: 10.54254/2754-1169/2024.19539

49. Äripäeva Infopank. (2025). *Turundusnimekirjad*. Retrieved from:
<https://www.infopank.ee/teenused-ja-tooted/turundusnimekirjad>
50. Äriregister. (2025). Vastus autorite kirjalikule päringule. E-kiri. Tallinn, 14. mai 2025.

Lisad

LISA 1

Lisa 1. Audiitoritega läbiviidud intervjuude kava

Üldised küsimused IFRS 18 auditeerimise kohta

1. Kuidas olete oma auditeerimisprotsesse kohandanud IFRS 18 nõuetele vastamiseks?
2. Milliseid peamisi väljakutseid olete kogunud seoses IFRS 18 auditeerimisega?
3. Kas teie arvates on IFRS 18 muudatused parandanud ettevõtete finantsaruannete läbipaistvust ja võrreldavust?
4. Millised on kõige kriitilisemad punktid, mida IFRS 18 auditeerimisel tuleb arvesse võtta?

Sisulised küsimused, mis on jaotatud nelja erinevasse alateemasse: kasumiaruande kategooriad, juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikud, auditeerimise mõju ja väljakutsed, üldised soovitusel ja hinnangud

Kasumiaruande kategooriad

5. Kuidas hinnata ettevõtete poolt tehtud eristusi äritegevuse, investeerimise ja finantseerimise kategooriate vahel?
6. Kui suur roll on audiitoritel ettevõtete kategooriate määratlemise hindamisel ja valideerimisel?
7. Millised on levinumad vead või valearusaamad ettevõtete seas kategooriate määratlemisel?

Juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikud

8. Kuidas hindate ettevõtete juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikute (MPM) kajastamise täpsust ja läbipaistvust?
 9. Millised riskid on seotud juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikute auditeerimisega?
 10. Kuidas tagada, et juhtkonna määratletud tulemusmõõdikud on kooskõlas IFRS 18 nõuetega?
-

Lisa 1 jätk

Auditeerimise mõju

11. Kuidas on IFRS 18 rakendamine mõjutanud teie töömahtu ja ajakulu auditeerimise protsessis?
12. Milliseid täiendavaid dokumentatsiooni- ja avalikustamisnõudeid on IFRS 18 kaasa toonud?
13. Kuidas tagada auditi kvaliteet olukordades, kus ettevõtted on alles kohanemas IFRS 18 nõuetega?
14. Milliseid auditeerimisprotseduure on vaja täiendavalt rakendada, et hinnata ettevõtte aruannete vastavust IFRS 18-le?

Soovitused ja hinnangud

15. Millised soovitused annaksite ettevõtetele IFRS 18 rakendamise protsessis audiitori vaatenurgast?
 16. Kuidas võiks IFRS 18 standardit edasi täiustada, et muuta auditeerimisprotsessi tõhusamaks?
 17. Kas näete, et IFRS 18 muudatused võivad mõjutada ettevõtete laenulepinguid ja muid finantskohustusi?
 18. Millised on peamised õppetunnid, mis on saadud IFRS 18 rakendamise auditeerimisest seni?
 19. Milliseid riske ja võimalusi tuleks ettevõtetel arvesse võtta IFRS 18 rakendamisel?
 20. Kuidas on teie hinnangul ettevõtted seni hakkama saanud IFRS 18 rakendamisega võrreldes varasemate standarditega?
-

LISA 2

Lisa 2. Ettevõtete läbiviidud intervjuude kava

Üldised küsimused IFRS 18 auditeerimise kohta

1. Kuidas on teie ettevõtte valmistunud IFRS 18 rakendamiseks? Millised on olnud peamised sammud?
2. Millised on teie arvates IFRS 18 kõige olulisemad muudatused võrreldes IAS 1-ga?
3. Kuidas mõjutab IFRS 18 teie ettevõtte kasumiaruande struktuuri ja selle koostamist?

Sisulised küsimused, mis on jaotatud kuude erinevasse alateemasse: kasumiaruande kategooriad, juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikud, võrdlus varasemate standarditega, rakendamise mõju ja väljakutsed, rakendamisega seotud kulud ja mõju, soovitusel ja hinnangud

Kasumiaruande kategooriad

4. Kuidas olete oma ettevõttes määratlenud äritegevuse, investeerimise ja finantseerimise kategooriad?
5. Millised väljakutsed olete kogunud kategooriate määratlemisel ja nende rakendamisel kasumiaruandes?
6. Kuidas mõjutab uus kategooriajaotus teie ettevõtte finantstulemuste aruandlust?

Juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikud

7. Kas teie ettevõtte kasutab juhtkonna poolt kindlaks määratud tulemusmõõdikuid? Kui jah, siis millised need on?
8. Kuidas on need tulemusmõõdikud seotud kasumiaruande vahesummadega?
9. Kuidas te tagate, et MPM-id oleksid kooskõlas IFRS 18 nõuetega? Kuidas tagate, et kõik MPM-id oleksid aruandes kajastatud?

Võrdlus varasemate standarditega

10. Millised peamised erinevused on teie ettevõtte jaoks IFRS 18 ja varasemate standardite vahel?
 11. Kuidas on teie ettevõtte aruannete läbipaistvus ja võrreldavus muutunud IFRS 18 rakendamisel?
 12. Kuidas on muutunud teie ettevõtte rahavoogude aruande koostamine vastavalt IFRS 18 nõuetele?
-

Lisa 2 jätk

Rakendamise mõju ja väljakutsed

13. Milliseid praktilisi probleeme olete kohanud IFRS 18 rakendamise protsessis?
14. Kuidas on IFRS 18 rakendamine mõjutanud teie ettevõtte juhtimisarvestust ja aruandluse süsteeme?
15. Kuidas on uus standard mõjutanud teie ettevõtte finantsseisundit ja tulemuslikkuse hindamist?

Rakendamisega seotud kulud ja mõju

16. Millised on olnud IFRS 18 rakendamisega seotud kulud teie ettevõttes (näiteks IT-süsteemide uuendamine, töötajate koolitamine)?
17. Kuidas on IFRS 18 rakendamine mõjutanud teie ettevõtte auditeerimisprotsessi ja kulusid?

Soovitused ja hinnangud

18. Milliseid soovitusi annaksite teistele ettevõtetele, kes valmistuvad IFRS 18 rakendamiseks?
 19. Milliseid muudatusi peate vajalikuks IFRS 18 edasiseks täiustamiseks?
 20. Kuidas olete kavandanud jätkuprotsessid IFRS 18 rakendamise mõju jälgimiseks ja vajadusel kohandamiseks?
-

LISA 3

Lisa 3. Eesti Raamatupidamise Toimkonna liikmega läbiviidud intervjuude kava

Üldised hinnang IFRS 18 kohta

1. Kuidas hindate IFRS 18 standardi olulisust võrreldes IAS 1-ga?
2. Milliseid peamisi kasu- või probleemikohti näete IFRS 18 rakendamisel ettevõtte finantsaruannete koostamisel?

Sisulised küsimused, mis on jaotatud seitsmesse erinevasse alateemasse: tegevused ja huvi Eestis, mõju aruandluse struktuurile, juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikud, praktilised rakendamisküsimused, mõju koos teiste standarditega, Eesti kontekst ja reguleerimise vajadus, tulevikusuunad ja ettepanekud

Tegevused ja huvi Eestis

3. Kas Raamatupidamise Toimkonna või teiste institutsioonide poole on juba pöördutud seoses IFRS 18-ga (nt juhendmaterjalide, selgituste või tõlgete osas)?
4. Kas Eestis on juba alustatud IFRS 18 rakendamiseks vajalike tegevustega (nt tõlkimine, juhendite koostamine, koolitused)?
5. Kui aktiivne on Eesti ettevõtete või audiitorite huvi olnud IFRS 18 vastu alates selle avalikustamisest 2024. aastal?

Mõju aruandluse struktuurile

6. Kuidas hindate kasumiaruande viie kategooria (äritegevus, investeerimine, finantseerimine, tulumaks, lõpetatud tegevused) kasutuselevõttu?
7. Kas IFRS 18 kohustuslike vahekokkuvõtete (äritegevuse kasum, kasum enne finantseerimiskulusid ja tulumaksu) kasutuselevõtt aitab suurendada aruannete võrreldavust?

Juhtkonna poolt määratletud tulemusmõõdikud

8. Kuidas hindate IFRS 18 nõuet esitada ja selgitada juhtkonna määratletud tulemusmõõdikuid?
9. Milliseid võimalikke riske või väljakutseid näete nende mõõdikute kasutamises ja auditeerimises?

Praktilised rakendamisküsimused

10. Milliseid praktilisi raskusi võib teie hinnangul IFRS 18 rakendamine Eesti ettevõtetele kaasa tuua?
 11. Kuidas hindate vajadust koolituste, tõlkeramatute või juhendite järele Eesti kontekstis?
-

Lisa 3 jätk

Mõju koos teiste standarditega

12. Kas IFRS 18 muudatused (näiteks IAS 7, IAS 8, IAS 33) loovad rohkem ühtsust või lisavad keerukust?
 13. Kas rahavoogude aruande alguse sidumine ärikasumiga toob teie arvates selgust või võib tekitada segadust?
-

Eesti kontekst ja reguleerimise vajadus

14. Kas IFRS 18 põhimõtteid tuleks Eestis kohandada või selgemalt lokaliseerida?
 15. Milline võiks olla Eesti Raamatupidamise Toimkonna roll IFRS 18 rakendamise suunamisel ja järelevalves?
-

Tulevikusuunad ja ettepanekud

16. Millised on teie soovitusel Eesti ettevõtetele ja raamatupidajatele IFRS 18 rakendamiseks valmistumisel?
 17. Kas näete vajadust luua Eesti-põhiseid abimaterjale, standardtõlget või koolitusprogramme enne 2027. aasta jõustumistähtaega?
-

LISA 4

Lisa 4. IFRS 18 rakendamise kontrollnimekiri ettevõtetele

1. Ettevalmistused juhtimise ja planeerimise tasandil

- Kas IFRS 18 mõju on juhatusele ja võtmeisikutele selgitatud?
- Kas on läbi viidud esmane olukorra kaardistus?
- Kas on koostatud projektiplaan koos selge ajakava ja vastutajatega?
- Kas on kaardistatud aruandlusega seotud sidusrühmad ja nende infovajadused (näiteks investorid, järelvalveasutused)?
- Kas on kaardistatud kasumiaruande struktuur vastavalt kontserni kasumiaruande struktuurile, kuna see võib erineda eraldiseisvast kontoplaanist?
- Kas on hinnatud finants- ja IT-süsteemide valmidust IFRS 18 nõuete täitmiseks?
-

2. Raamistiku ja põhimõtete määratlemine

- Kas põhitegevus on määratletud vastavalt IFRS 18 juhistele?
- Kas on kindlaks tehtud, millised mõõdikud kvalifitseeruvad juhtkonna määratletud tulemusnäitajana (MPM-idena)?
- Kas on hinnatud, milliseid juhtkonna määratletud tulemusnäitajaid kasutatakse väliskommunikatsioonis?
- Kas on tutvutud IFRS 18 koondamise ja eristamise loogikaga ning selle mõjuga aruandlusele?
- Kas on arvestatud IFRS 18 nõuetega lisade koostamisel ja ristviitamisel?
- Kas on tehtud dokumenteeritud otsus ebaregulaarselt esinevate tulude ja kulude avalikustamise kohta?
-

Lisa 4 jätk

3. Süsteemide ja sisemiste dokumentide uuendamine

Kas kontoplaan ja sisemised arvestuspõhimõtted on IFRS 18 jaoks ümber kujundatud?

Kas andmevood ja aruandlussüsteemid on kohandatud uute kategooriate jaoks?

Kas infosüsteemides on tagatud aruandluskategooriate automaatne rakendamine viisil, mis vähendab subjektiivsust ja manuaalset töömahtu?

Kas sisemised juhendid ja koolitusmaterjalid on ajakohastatud?

Kas on kehtestatud kord IFRS 18 rakendamisega seotud arvestuspõhimõtete, juhendite ja süsteemide regulaarseks ülevaatamiseks ja ajakohastamiseks?

4. Pilootaruandlus ja hindamine

Kas on koostatud IFRS 18 põhimõtetele vastav pilootkasumiaruanne?

Kas pilootaruande tulemused on võrreldud eelmise perioodi aruandega, et hinnata võrreldavust ja mõju?

Kas on kogutud tagasisidet juhtkonnalt ja/või audiitorilt?

Kas on hinnatud muudatuste mõju ettevõtte finantskommunikatsioonile ja aruandluse kvaliteedile?

Lisa 4 jätk

5. Lõplik koostamine ja avalikustamine

Kas IFRS 18 aruanded on koostatud ja esitatud nõuetekohaselt?

Kas kõik kohustuslikud kategooriad, vahesummad ja selgitused on korrektselt esitatud?

Kas juhtkonna määratletud tulemusnäitajad on avalikustatud koos selgitustega?

Kas auditiks vajalik dokumentatsioon ette valmistatud ning kõik olulised otsused on selgelt dokumenteeritud ja põhjendatud?

6. Järeltegevused ja parendused

Kas on analüüsitud rakendamise kogemust ja mõjusid?

Kas on läbi töötatud, milliseid muudatusi on IFRS 18 rakendamise tõttu vaja juhtimisaruannetes ja investorpresentatsioonides?

Kas protsesse ja juhendeid on täiendatud vastavalt kogutud tagasisidele?

Kas on kavandatud jätkukoolitused ja IFRS 18 alane teadlikkuse hoidmine?

Summary

CHANGES IN FINANCIAL REPORTING AND IMPLEMENTATION CHALLENGES ARISING FROM THE ADOPTION OF IFRS ACCOUNTING STANDARD 18

Anna-Liisa Anni, Maret Sügis

The introduction of IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements brings substantial changes to financial reporting, especially in the structure of the income statement, disclosure requirements for management-defined performance measures (MPMs), and overall transparency. The standard, adopted by the International Accounting Standards Board in April 2024, will become effective from 1 January 2027. Although not yet endorsed by the European Union at the time of writing, IFRS 18 has already attracted attention from different companies, highlighting the importance and relevance of conducting an early analysis.

This thesis provides an academic overview of IFRS 18 in Estonian, examining content and implications for companies. It focuses on the substantive and technical changes companies must undertake to comply with the new standard and highlights the practical challenges that arise in the implementation process.

During the research, the thesis clarifies the key requirements of IFRS 18, including the redefinition of income statement categories, the principles of aggregation and disaggregation, and the conditions for the use and presentation of MPMs. Furthermore, it addresses the structural and internal process transformations that entities must adopt, such as adjustments to IT systems, redesigning the chart of accounts, managing increased workloads related to expanded disclosure obligations, and documenting judgment processes for audit cooperation.

Significant changes from IAS 1 are identified, most notably the division of the income statement into five categories: operating, investing, financing, income taxes and discontinued operations. This categorisation promotes enhanced comparability and consistency across entities. IFRS 18 also introduces new requirements for the explanation and reconciliation of MPMs, reinforcing their alignment with other financial metrics and improving the clarity of financial statements.

To gain practical insights into the implementation of IFRS 18, qualitative interviews were conducted with companies who are preparing for adoption, audit professionals, and a member of the Estonian Accounting Standards Board. These interviews showed that the

adoption of IFRS 18 requires considerable changes in companies' internal procedures, especially in relation to IT infrastructure and management's reporting practices. Identifying and explaining MPMs is considered one of the more complex areas.

The research concludes that successful implementation of IFRS 18 will require greater availability of guidance materials, illustrative examples and practical support. As a practical output, the thesis includes a recommended checklist summarising key action steps and control questions for companies preparing for IFRS 18 implementation. This checklist can serve as a tool for internal control and guiding organizational change.

The thesis demonstrates that, while the initial adoption of IFRS 18 may impose additional workload, the standard offers improved transparency, comparability, and alignment between financial and management reporting. It also enhances communication between company management and financial statement users, as MPMs offer a structured way for management to present performance from their own perspective. The results suggest that IFRS 18 has the potential to significantly improve financial reporting, provided that companies and auditors are equipped with sufficient preparation, collaboration, and support.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Anna-Liisa Anni ja Maret Sügis,

anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose Rahvusvahelise finantsaruandluse standardi IFRS 18 kasutuselevõtmisega kaasnevad muudatused finantsaruandluses ja väljakutsed standardi rakendajatele,

mille juhendajad on Kertu Lääts ja Riina Alt,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autoritele viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autoritele.

Kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku me teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anna-Liisa Anni, Maret Sügis
21.05.2025